

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Tractatus De Fiducia In Deum Plurimas Et Utilissimas pro
vitâ spirituali instructiones Continens, Præcipue Ad
Obtinendam magnam animæ quietem, & afflictiones
quascunque ingenti cum solatio & fructu ...**

Dusault, Nicolas

Coloniæ Agrippinæ, 1660

Liber IV. de mediis quibus conservetur fiducia in Deum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-50333](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-50333)

pluribus referre ut legentibus tam illustre in Deum fiduciae exemplum incitamento sit ad generose soli Deo fidendum abjecto timore cujuscunque creatae potentiae.

TRACTATUS

DE

FIDUCIA IN DEVM.

LIBER IV.

De mediis quibus conservetur Fiducia in Deum.

Prooemium.

§. I.

Magna promittitur sperantibus in Deo.

Sanctissimus consiliorum ac sapientiae Dei interpret ac Propheta Regius mira & magna promittit ijs qui omnem spem suam atque fiduciam in Deo collocant. *Spera in eo, inquit, & ipse faciet.* psal. 36. Quasi dicat: pungunt te curarum spinæ, invidiæ multorum velut jacula te feriunt, molestiæ variae lancinant

nant cor tuum, morbi que te cruciant quies-
 perti medici studium postulant? Quid ali-
 de remedij quæris? Cur tanto tempore de-
 fers præsentem plagis tuis medicinam adhi-
 bere? numquid manus Domini sanare non
 poterit? aut medelam afferre renuit? Ad hæc
 plenus fide, firmus spe recurre, detege
 vulnera tua, fide illi & dextera ejus faciet re-
 tutem, non dubites neque differas ipse cur-
 bit te. *Spera in eo & ipse faciet.* Inimici tui
 festant te, petunt te armis, in jus vocant, pro-
 dunt, detrahunt, calumniantur, falsa testimo-
 nia dicunt? Cur non defendis te generosam
 Deum fiducia, quæ non tantum opprimit
 destruet hæc omnia, sed faciet etiam con-
 tentatione proventum, faciet ut ad majorem
 gloriam tuam ista cedant. Habe fiduciam in
 eo ex toto corde, & nihil hæsites, nihil dubi-
 tes, ipse protector est sperantium in te, victo-
 riam de hostibus tuis ipse tribuet tibi. Noli
 timere, sed fide. Forsitan nec modus nec tra-
 ctio suppetit conficiendi ex sententiâ nego-
 tium aliquod, componendi litem exortem,
 collocandi filiam tuam, dissolvendi res con-
 tractum, servandi acquisita multo labore bo-
 na, occurrentem solvendi difficultatem? Spe-
 ra in Deo & ipse faciet. Ubi est spes, ubi est
 fiducia in Deum? Audi monentem Prophetam

tam: spera in Deo, confide Deo, totum te illi trade, te tuaque omnia illi committe, ipse prosperum atque optatum præstabit rebus tuis successum.

§. II.

Exemplum huiusmodi promissionis.

LEgi in vita R. P. Balthasar Alvarez, quod cum esset Rector inopis cujusdam collegij, habebat Ministrum admodum sollicitum atque anxium de quotidianâ rerum domesticarum administratione, accidit aliquando gravis necessitas, cui provideri citò oportebat. Venit itaque Minister ille ad P. Balthasarem inops consilij, plenus sollicitudine, eique magno mœrore exposuit rei statum. At Pater miratus ejus anxietatem, rogavit, num prius quàm ad se accessisset, Deum consulisset, eique commendasset negotium. Vides Pater, respondit Minister, quàm multæ res urgeant, ita ut vix mihi spatium relinquât precandi. Abi itaque subjecit P. Balthasar remittens eum, & exequere quod præstandum est prius, & postquam rem totam diligenter Deo per preces commédaveris, revertere ad me. An putas gregi huic deesse Pastorem? Qui nos tanto pretio redemit, non permittet nos perire. Scias negotia domus non pendere

à nostra industria, sed ab ejus Providentiâ, facile est omnia pro voto nostro providere. Abijt Minister imperata facturus: reverens deinde ad Rectorem cognovit totum negotium expeditum modo inusitato, & ut hinc videbatur, prorsus miraculoso. Vides Deum non minus liberalem esse in promittendo quam fidelem in præstando ea quæ promittuntur sperantibus in se. Suscipit in se curam rerum nostrarum, easque expedit sine labore & operâ nostrâ. Spera in Deo & ipse faciet: fide illi nihil hæsitans. Desiderijs tuis morem geret & vota complebit modo, quo tu tantum sperabas, & cum desperatum putares, videbis successum qualem optare poteras.

§. III.

Mens Authoris in hoc quarto libro,

Quando ergò in Deum fiducia tanta virtutis est, quid non debemus facere ut eam consequamur, & acquisitam quanto studio opus est ac diligentia, ut eam conservemus. Hos duos fines hoc quarto libro propono: habeo ut perficiam opus quod institui. Nam posteaquam ostendi per effectus, quos ipse producit, & per motiva quibus inducitur ad ejus amorem, quam præclara sit virtus hujus fiducia in Deum, superest ut adjiciam

derationes aliquas potentes, quarum benefici-
cio constantem huius virtutis exercitationē
suscipiamus, regulasque inveniamus infalli-
biles, quibus sine errandi periculo ad tam uti-
le atque necessarium exercitium perduca-
mur.

CAPUT I.

Primum medium conservandi Fiduciam in
Deum. Consideratio divinæ Ma-
jestatis.

§. I.

Excellentia divina Natura.

Potestas & imperium quod Deus in ho-
mines obtinet, non est jus acquisitum aut
usurpatione, aut hæreditate, aut electione,
aut pretio, aut vi, aut industriâ, aut donatione
aut resignatione aut præscriptione aut alio
quovis titulo legitimo seu illegitimo, quibus
reges & principes terræ solent populos suæ
dominationi subijcere. Sed ex eo quod ipse
est principium, fons & origo rerum omnium,
absolutus est omnium quæ Deus non sunt,
Dominus, nec illud à se potest Dominium
ulla ex parte abdicare. Unde sicut impossibi-
le est ut quidquam habeat aut acceptum aut
obnoxium creaturis, ita hæ ab ipso ut pen-
deant

S

deant

deant necesse est, & quidquid possident boni ab eius bonitate habeant participatum. Ipse se ipsum ac proinde per essentiam suam est totum quod est, & re ipsa totum actu est quod esse potest. Nemo illi potest aut ordinem præscribere; aut mensuram limitesque ponere. Est igitur ante omne tempus, supra omne fastigium, ultra omnes terminos, extra quoslibet fines, restrictiones, modumque, æternus, immensus, immutabilis, infinite sapiens, infinite potens, infinite bonus, infinite felix, infinitatem perfectionum in se infinite complectens. Oceanus est sine litore & termino. Ipse enim conclusit ostijs mare, & omnimodum dedit illud terminis suis & posuit vultum & ostia & dixit: usque huc venies & non procedes amplius, & hic confringes iumentorum & alius tuos. Job. 38. Deus noster non habet Deum alium à quo sint positi limites naturæ, quos inter quos se contineat, & quos transgredi non possit. Idcirco essentia eius infinitum est & semper plus ultra: sine mixtione & compositione omnes omnium rerum essentias & virtutes complectitur. Non intelligit, sicut Angelus virtute potentia intellectiva, quæ dicitur Intellectus, sed ipse suus Intellectus est. Nec est sciens sicut nos, qualitate quæ scientia vocatur, sed ipse sua scientia est. Abipsum

est nature, in qua indivisim latent omnes the-
 sauri bonorum quæ excogitari queunt, quo-
 rum omnium ipse regula est & mensura sed
 sine regulâ & mensurâ omnibus superexcel-
 lentior. Quid admirabilius luminari illo ma-
 gno universi? Ille tamen infinita excedit cla-
 ritate, & splendorem solis & omnium possi-
 bilium lucem excogitabilem. Extra ipsum
 nulla in rebus quibuscunque apparet pulchri-
 tudo, quæ non oriatur ab ipso, & in ipso insit
 perfectius quàm in re quavis pulcherrimâ.
 Unde rectè S. Augustinus & S. Thomas illum
 vocant Bonum omnis boni, aut Bonum su-
 per omne bonum, fontem vivum omnis bo-
 nitatis. Addit S. Basiliius: *in adornata sequar*
Θεός. Quare quotiescunque intueris decorâ
 faciem, formosum flosculum, resplendentem
 in nubibus Iridem, pratum jucundè virescēs,
 hortum mirificè adornatum, picturam pul-
 cherrimis vivisque coloribus expressam, dic
 audacter: ô quanta Deo inerit pulchritudo?
 si tantus creaturis inest decor, creatori ipsi &
 conditori, à quo omnis ille emanat, quantus
 & quam mirus inest? Si narrantur tibi magni-
 ficentiæ & pompæ inauditæ & incredibiles,
 dic pari modo: quam singulares quàm mag-
 nificas necesse est habeat Deus opt. Maximus
 Quippe qui omnes illas, quas miraris conti-

net excellentius & infinite majores. Si animi concipis delectationes & voluptates maximas & exquisitissimas, non dubites dicere ingenij mei tenuitas nequit cogitando, qui quantæ in Deo sint deliciae; si quidem inde ab æterno possedit quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit: & adhuc possidet integerrimè perfectissimèque sine differentiâ ullâ, utpote eius essentia unicus est horum omnium thesaurus, in quo manent omnia sine confusione, tamen sine distinctione, ex quo manant omnia sine jacturâ & detrimento originis ex quo prosuunt, sicut diffunditur ab altris luminibus sine ullo eorum damno & diminutione.

§. II.

Excellentia Dei, ex creaturarum collatione magis elucescit.

Inæstimabilis Dei magnitudo inter creatas ita eminet ut sola esse videatur, verò ad illum collatæ quasi non sint, sed teant velut in suo nihilo, ex quo divina veritate extractæ & in quod momento eadem redigi possunt. Hinc etiam pro majestate sua & autoritate Deus illis loquitur atque imperat, minare se. Qui est, ac si significare vellet,

sibi comparatas nihil esse, & quidquid in ipsis
 rarum atque eximium æstimatur pro nihilo
 esse reputandum perinde ac si omnino non
 existerent. Sic olim cum mitteret Moysen ad
 populum Hebræorum servientem in Ægyp-
 to ut tamquam Dei legatus à gente suâ exci-
 peretur certamque fidem illi faceret futuræ
 liberationis quam nuntiare Dei nomine ju-
 bebatur, non aliter se nominavit quam: *Ego
 sum, qui sum*. Exod. 3. Hic titulus erat legan-
 tis; hæc sententia legationis: *Qui est, misit
 me ad vos*. Eodem se nomine appellavit
 Christus Dominus gravi oratione exhortans
 Judæos ad credendum sibi. *Nisi credideritis,
 inquit, quia Ego sum, in peccato vestro morie-
 mini*. Joan. 8. super quæ verba, sic præclare
 Augustinus: tract. 38. *ô Domine Deus no-
 ster quid est quod aisti: nisi credideritis, quia
 ego sum; Nunquid Cælum non est? Nun-
 quid terra non est? Nunquid homo, cui lo-
 queris non est? Nunquid Angelus, quem
 mittis non est? Si omnia sunt hæc quæ per
 te facta sunt, quid est quod tibi proprium
 quiddam tenuisti ipsum esse quod alijs non
 dedisti, ut tu solus esses? ô veritas quæ verè
 es! Nam in omnibus actionibus & motibus
 nostris & in omni prorsus agitatione crea-
 turæ duo tempora invenio præteritum & fu-
 turum*

„turum. præsens quæro, nihil stat. Quod dicitur
 jam non est, quod dicturus sum, nondum est.
 „In veritate quæ manet, præteritum & futu-
 „rum non invenio, sed solum præsens & hoc
 „incorruptibiliter quod in creatura non est.
 „Discute rerum mutationes, invenies futurum
 „erit. Cogita Deum invenies Est, ubi Futurum
 „Erit esse non possit. Sic ille. Et sanè si verum
 „proprie loquamur, quid sunt creaturæ Deo
 „comparatæ? *Omnes gentes quasi non sunt, & non
 sunt coram eo, & quasi nihilum & inane vana
 rata sunt et* Isai, 40. Non solum quia ex se
 nis nihil sunt nihilque habent, & quidquid habent
 & habent, totum habent, perpetuoque in
 xu recipiunt ab immensa Conditoris sui libe-
 ralitate, ut dicetur alias, sed etiam quia in
 tate distant ab essentiâ & perfectionibus Dei.
 Unde 1. Tim. 6. non dubitavit Apostolus
 minare illum *solum potentem*, ac si præter po-
 tentiam Dei, nulla alia esset. Et ipse Christus
 apud S. Matthæum c. 19. *solum bonum*. Ceteræ
 enim bonitates præ excellentissima eius bo-
 nitate non apparent, sicut minora lumina præ
 meridianâ solis luce non videntur, & flumina
 cum mari miscentur, propriam per se
 appellationem. Et Job de Deo loquens ait
ipse enim solus est. Quasi dicat, res creatæ om-
 nes comparatæ Deo nihil sunt. *Ecco gentes*

inquit Propheta Isaias cap. 40. *quasi stilla situla & quasi momentum statura reputata sunt. Ecce insula quasi pulvis exiguus.* Immo, omnis terræ & marium vastitas ex sententia Mathematicorum ad cælorum amplitudinem collata puncti instar se habet. Quid ergo erunt cælum & terra & quidquid cæli & terræ ambitu continetur, si cum infinita Dei optimi maximi majestate comparetur. Verè *magnus Dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis.* Hæ considerationes induxerunt olim S. Hilarium ad amplectendam fidem Catholicam, ut ipsemet testatur in principio suorum operum quæ doctissima posteris reliquit, in quibus loquens de mirabilibus Dei, refert se legentem fortè illa Exodi verba: Ego sum qui sum: & magnopere admiratum excellentiam hujus augustissimi nominis, fictam falsorum deorum divinitatem, & nomina ab Ethnicis stultè attributa in animo suo detestatum fuisse, professumque non alium se agnoscere Deum, quam illum quem istud nomen summis perfectionibus insignè exprimeret: In quo sanè vir ille magnus, tametsi adhuc gentilis non erravit, sed sublime quiddam sapuit. Nam nomen hoc tam sacrosanctum fuit olim etiam Judæis, ut proferre illud nunquam auderent

sed quotiescunque sacris in litteris expressis
occurbat, ejus loco aliud substituerentur
pronuntiando. Idem sic est formidabile ut
Michael cum apostatâ Angelo pugnans hoc
ipso usus sit tamquam gladio & scuto, vir-
te cujus superbum rebellium spirituum plu-
rangem in tartara præcipitavit.

§. III.

*Quam Deo sit essentielle supremum in omni
dominium.*

QUæ cum ita sint, quis dubitabit admi-
quin Deus sit supremus Dominus ho-
minum & Angelorum, ejusque excellentia
& perfectiones infinitæ quibus res creatas
omnes excedit infinito intervallo, de qua
quamvis alijs omnibus titulis careat, abso-
lutum in omnia dominium. Nam si verum
est, quod dicit Aristoteles, posse esse hominē
tantæ excellentiæ ut illi jure naturæ compe-
tat dominium in ceteras creaturas propter
dignitatem qua inter eas eminet. Unde & vo-
lemus dicere, si cujuspiam corporis decora-
que pulchritudinem miremur, ejusmodi do-
gnum esse imperio, id quod multo venius de-
ci posset de eminentia & venustate animi.
Quid dicemus de Deo opt. maximo in quo
agnoscimus & veneramur infinitam essentiam,
poter-

potentiam, bonitatem, sapientiam, & omnium
concursum perfectionum & virtutum quæ
excogitari possunt. Concludo ergo supremam
Dei majestatem confitens doctissimi Theo-
doreti verbis: Deo non servorum calamitas,
sed natura ipsa dominium dedit. Domine
Deus meus universorum Conditor, nec mi-
seria creaturarum, nec harum inclinationes,
vota desideria, commoda, nec tua, neque illa-
rum consilium, electio, providentia, vis, ac
voluntas neque delata obsequia habenas tibi
mundi committere, tuoque se submittere im-
perio, sed excellentia, majestas ac dignitas di-
vinæ naturæ tuæ. Rector nosser ac supremus
Dominus es per essentiam, sine restrictione
absolutus, sine exceptione ullius, universalis
sine imminutione perpetuus. Et si quis alius
silliceat hoc fingere quod est impossibile, nos
ceasset, obligatus tamen esset tibi cedere
imperium ac gubernationem absolutam; to-
tidem nominibus, dominium ac potestas su-
prema & monarchica omnium hominum
tibi deberetur.

§. IV.

Anima extra Deum, cui fidat, non habet

Quot, quantisque titulis Deo Domino
meo obstrictus sum! *Nonne Deo subjecta*
eris

S S

eris

erit anima mea? Nonne divinam ejus providentiam in omnibus venerabor? Nonne omni studio atque conatu in posterum rebus in omnibus sanctissimæ ejus voluntati meam conformabo? Num potero desciscere a conditore meo optimo maximo, ut creaturæ vilissimæ ac si agilissimæ adhæream: consuetudo ac terrenarum rerum usus adhuc impediet amorem & fiduciam supremo Domino meo, omnium principio ac fini ultimo debitam? Non sic Domine Deus meus, non sic absit ut eo progrediar impietatis & amentiarum. Obtestor Deus meus divinam majestatem tuam, ut potius mille mortes & supplicia terrores æterna, quam permittas incidere me in malum tam abominandum. Nolo vivere in posterum, nisi ut vivam tibi, nec esse nisi tuus, & tuus si esse non possum, malo nullus esse. Et cujus esse debeo nisi illius qui me condidit? Et si res omnes tuo subjacent imperio, ego solus ero tam infelix & perduellis, ut non me dominio subtraham vanitate miserum delusus? Ubi inveniam potentiam tuam majorem, quam in necessitatibus meis implerem? Ubi auxilium ad succurrendum mihi partius quam apud eum qui me creavit? Cui præter Deum fidere aut tutum aut justum est? An principatui, an gloriæ, an bonis corporis

poris? Dic igitur anime mi, si alium forte judicas dominum eligendum quam Deum, quem colere, ad quem confugere, cui te tradere placet? Num forsitan adhærere mundo æquum putas? Itane anime mi, mundo potes fidere, mundo tam fallaci & infido, cujus jam inde ab orbis nascentis initio tot seculorum decursu probata est fallacia tot tantorumque hominum interitu & ruinâ, quos ille illecebris suis captos delusosque perdidit? Nec tamen adhuc defunt qui jugum illius tyrannicum non respiciant, fraudibus capi velint, qui illum timeant & ament, illi velut Domino suo serviant, ab eo se contemni grave putent amari verò & æstimari summam ducant voluptatem. O deplorandam mortalium demerentiam! ô contemptum in Deum non ferendum! Deum optimum maximum deserunt, & infami animarum prædoni adhærere, huic se totos tradunt & consecrant, huic serviunt tamquam Domino & Creatori suo, tot quotidie horas, tantos labores, studia & obsequia Deo debita, ipsi subtrahunt & mundo impendunt! *Filij hominum usquequo gravi corde?* Rationalis anima Dei insignita imagine eo progredieris cœcitatibus atque insaniam ut tanto proditori salutis tuæ, tam capitali ac jurato Dei hominumque hosti te mancipes

ac tradas regendum? Cui ergo te committes ac credes ô care anime dimidium mei, cui fides obsecro? Num carni forsitan? Itane carni carnis sequeris blandimenta? An non vides saccum esse stercoreum fucatum coloribus, virentem cloacam? Quotquot eam nunc delicatè tractant & fovent, videbunt aliquando scatentem vermibus & putredinis aspectum præ gravevolentia ferre non poterunt. De hac sentinâ quid tibi polliceri poteris? Quem denique Dominum eliges? Num forsitan Satanæ te subdes imperio? Satanæ? cruentæ bellæ desperatissimæ inferni victimæ? Quis illo immanior quis truculentior, *qui tamquam leo rugiens circuit quærens quem devoret.* Pet. s. qui in eos ipsos qui se illi tradiderunt, intolerabilem exercet tyrannidem. Nec sapes aliud à tam maligno atque infenso hoste respectandum, qui implacabili in Deum obsequio semper exæstuat ob sævissimos peccatores cruciatus & tormenta quæ patitur. Nemo, nemo ex his omnibus est, cui nos nostraque committere aut tutum est aut justum. Alius proinde quærendus est Dominus, cui rectè fidere, cui gloriose servire, à quo bona sperare verè possumus.

§. V.

Resolutio verè Christiana.

Dominus meus & Deus meus es tu, erisque solus semper o supreme cœli terræque Monarcha. Tibi me servum & subditum profiteor, ipsaque natura & gratia, prudentia & iustitia omnesque rationes divinæ & humanæ me obligant ut ego tamquam mancipium te Dominum meum, creatura creatorem meum, homo Deum agnoscam & venerer. *Mihi autem adherere Deo bonum est.* Psal. 72. Adhæreat & inhiet, quisquis volet, honoribus & divitiis, scientiis & artibus, dignitatibus & titulis, carni & sanguini, omnibus vitæ hujus vanitatibus & voluptatibus, mihi adherere Deo soli certum est. Illi soli vivo ac vivam, nec aliter vivere placet nisi ut illi vivam, à quo vitam habent omnia, qui est ens entium, in cujus comparatione nulla est potentia, nulla bonitas, nulla sapientia, nulla majestas, quæ non sit minor quam scintilla collata soli. Hanc gloriam prædicat, dum ad aram canit Sacerdos: Quoniam tu solus Sanctus, tu solus Dominus, tu solus Altissimus, qui est Deus Optimus Maximus, Rex regum, Dominus dominantium & Monarcha universorum. *Providebam Dominum in conspectu*

§. 7

1160

meo semper, dicebat Rex David, velut si
 cum solo Deo degeret super terram. Et post
 commissum cum Bersabea adulterium et
 que conjugis Uriæ injustam necem, quo-
 troque crimine omnibus subditis pessimum
 præbuerat exemplum, nihilominus culpe
 veniam implorans confitetur Deo: *Tibi soli
 peccavi*, quasi hunc solum offendisset, cum
 tamen revera & perturbasset domum Urie,
 & toti populo fuisset gravissimo scandalo.
 Verum id inde fit quod offendicula quæ præ-
 bentur hominibus, nullius videntur esse
 momenti nec nomen offensæ mereri, si com-
 parentur cum offensâ in Deum commissâ. Si-
 cut homines & Angeli & quidquid in unive-
 so creatum est, divinæ collati essentia nulli
 instar reputantur. Quemadmodum etiam
 obligationes debitæ regibus & magistrati-
 bus Reip aut parentibus domini que nostris,
 & vicissim quæcunque in nos illi & regna &
 Respub. jura prætendunt, hæc inquam, om-
 nia cessant quasi nullius roboris & virum,
 ubi agitur de honore Deo debito & subje-
 ctione atque observantiâ nostrâ, quam su-
 premo illius Dominio, quod in nos jure su-
 præmæ & primæ potestatis obtinet, debemus.
 Pari modo licet dicere quod pœnæ & suppli-
 cia, quæ variorum in homines admissorum

criminum rei incurrunt, ne nomine quidem
pœnæ censerī debeant, si conferantur cum
iis suppliciis quæ Deus justè irrogat pecca-
toribus ob culpas in se commissas. Quid e-
nim sunt rotæ, cruces, patibula, equulei, tor-
turæ decem vel viginti annorum si compa-
rentur cum ardoribus sempiternis & flam-
mis gehennæ, cum societate dæmonum im-
manissimorum à quibus miseri homines de-
seruntur nunquam, sed æternum torquentur
miris & ineffabilibus modis. Quem non mo-
veant hæc considerationes ut renuntiet crea-
turis, & adhæreat Deo suo, illique soli fidat,
quoniam ille Solus Sanctus, solus Dominus,
solus Altissimus. Veni ergo Domine JESU,
aufer scandala de regno tuo quod est anima
mea, ut regnes tu, qui debes, in eâ. Venit
enim avaritia & in ea vendicat sibi sedem:
jactantia cupit dominari mihi: superbia vult
mihi esse rex, luxuria dicit, ego regnabo,
ambitio detractio, invidia, iracundia cer-
tant in meipso de meipso, cujus potissi-
mum esse videar; ego autem quantum va-
leo, resisto. Dominum meum JESUM re-
damo, ipsi me defendo quia ipsius juris me
agnosco. Ipsum mihi Deum, ipsum mihi
Dominum teneo & dico: Non habeo Re-
gem nisi Dominum JESUM. Veni ergo
Domine

„Domine disperge illos in veritate tua & reg-
 „nabis in me, quia tu es ipse Rex meus &
 „Deus meus. Ita S. Bernardus non minus o-
 „leganter quam piè. Hujusmodi considera-
 „tioni minimum semel quotidie vacare quæ-
 „que deberet.

CAPUT II.

Secundum medium conservandi Fiduciam
 in Deum, considerare naturam creatu-
 rarum nihili instar esse ad
 divinam.

§. I.

Necessitas Divina natura.

DOcent Theologi quod duo hæc verba
 quibus profertur hæc enuntiatio: Deus
 est, unum idemque significant; quia si pro-
 priè & verè loquamur, nihil est, nisi Deus.
 Vndè scitè S. Anselmus infert contra insipien-
 tem qui dixit in corde suo: *Non est Deus*, eum
 contradixisse sibi, nam vox, Deus, significat,
 est, & vox est, significat Deum. Quare ò in-
 felix & insipiens cum sacrilegâ cogitatione
 tua blasphemans negas Deum esse, affirmas
 Deum esse & negas esse; pronuntiando enim
 Deum, dicis esse, & negando esse, nomen Dei
 illi eripis; contradictoria ergo loqueris &

destruis quod astruis & astruis quod destruis. Hanc ob causam notarunt quidam quod solus Deus absolute dicatur Verbum, quæ vox lingua Hebraicâ sonat ESSE, vel Rem, quia in esse suo continet res omnes possibiles. Et S. Hieronymus in epistola ad Marcellam ostendit solum Deum proprie esse, quia præter illum nemo est qui habeat esse per essentiam, aut qui aliquando non fuerit aut non debuerit esse: in cuius comparatione Esse nostrum, nihilum est. Isthoc est argumentum quod hoc capite proposui explicandum, ut eo persuadeam lectori praxin solidæ & sinceræ in Deum Fiduciæ.

§. II.

Prima comparatio Divina essentia cum essentia creaturarum.

Brevem sed sublimem dedit quodam tempore instructionem Christus Dominus S. Catharinæ Senensi cum eam pro more suo per familiariter inviseret & alloqueretur in hunc modum: Filia mea, noveris, quod Ego sum qui sum & tu es quæ non es. Quibus verbis quæ hic paululum extendenda sunt, significare illi voluit divinus Magister, ut consideraret ipsa secum attentius quid esset, suæque naturæ fundum penetraret & fines circum-

circumspiceret ejusdem. Quasi diceret: ex-
mina bona quæ possides, pondera vires tuas,
dispice quousque se porrigant sensus tui, in-
tellectus tuus, voluntas tua, & vide quò se
protendant motus corporis tui atque animæ.
Nonne verissimum est quod quicquid est &
quidquid habes, id totum sit meum, quod-
que nec videre quidquam, nec concipere, nec
respirare, nec esse omninò possis sine bene-
placito meo? Nonne certissimum est quod
in originali nihilo tuo lateres, nisi ego te inde
extraxissem? In quod si forte relabereris, tam
tibi foret impossibile inde tuapte sponte ex-
stere, quam mihi nunc facile est in illud te
vestigio redigere impotentem profus ad re-
sistendum. Et verò quantum ad hoc, scias ni-
hil amplius posse reges & imperatores, Che-
rubinos & Seraphinos aut quamvis creatam
potestatem sive in cælo, sive in terrâ, quam
tu possis, atque ita cuncta mihi subijci, ut si
vel momento temporique subtraherem ma-
num meam, quâ perpetuo influxu creata cõ-
servo universa in nihilum relaberentur. Ve-
de agnoscas insanam Luciferi superbiam, qui
ausus fuit se elevare contra me; mireris etiam
hominum dementiam illius exemplum imi-
tantium dum sacrilega in me arma assument.
Qua fronte præsumunt insurgere adversus
me

ne, qui momento citius valeo illos pessunda-
re? Potiore jure tenentur submittere se atque
prostrare pronos in terram coram me con-
siderantes naturæ suæ imbecillitatem & ni-
hilum. Divinæ huic & verissimæ doctrinæ
non multum dissimilem Ethnicorum nobis
suppeditant antiquitates. Refert Plutarchus
& confirmat Eusebius inscripta fuisse super-
luminari portæ templi Delphici hæc duo ver-
ba Dei nomine ad hominem directæ: *γνώθι
σεαυτόν*. Nolle teipsum. Hominis verò ad
Deum responsum inferiori ejusdem portæ
limini hac voce exaratum est: Tu es. Ipsa cla-
mat Veritas mortales nos in conspectu tuo
Deus Optime Maxime, nihil esse, Te esse so-
lum credimus atque hoc ipsum confitemur,
nihil esse nos paratosque, si ira placuerit divi-
næ voluntati tuæ, in nihilum nostrum redire
ex quo manu tua omnipotente extitimus.

§. III.

Creaturarum indigentia.

Hæc ut penitus inspiciamus atque dis-
cernamus distinctius Divinū Esse à ni-
hilo creaturarum; consideremus obsecro
quot hæc quantisque urgeantur & preman-
tur necessitatibus: quam multis egent, vel ad
solam sui conservationem? Quot conditio-
nibus,

nibus, quot fulcris, quot auxiliis, quot subsidiariis substantiarum velut adjuvancium copiiis opus est? Homo ipse quamvis inter res corporeas principatum teneat, statue etiam aliquem summam gloriam & regali pompa illustrem, coronis ac thiaris insignitum, num potest vivere sine alimentis, sine cibo & potu, sine vestimentis, sine domo, sine terra, sine aere, sine aqua, sine igne, sine temporum vicissitudine atque influxu caelorum, astrorum, consortio amicorum, opera famulorum, arte opificum, atque innumerabili humulmodi quam indigentiae suae & necessitati succurrat, subsidiarum copia? Ignis quomodo ardeat sine cera, sine oleo, sine lignis, similibusque fomentis, quae nisi apponantur, continuo deficit: Unde si nutrimenta ei subtrahas, & ardor ejus remittit, & lumen extinguitur, adeo ut verè dici possit ejus esse, à quo plus accipit, perire verò si nihil detur. Vnde non pauci, ut id obiter dicam, vanam & confictam reputant opinionem Aristotelis qui attribuit concavum Lunae elemento ignis. Nam hoc locus, inquit, in universo non convertitur igni, nec conservare illum potest quippe in quo alimentum, quod veracissima ejus natura exigat, nullum habeat vel habere possit: aliunde autem experientia quotidiana nos docet, ita

illum pabulo indigere, ut si nutrirî desinat, mox desinat & esse. Præterea res creatæ diversa requirunt accidentia tamquam adminicula & additamenta distincta, quibus illarum sustentetur infirmitas & virtus roboretur. Sol non illuminat sine luce, nec ignis accendit sine calore, nec lapis deorsum labitur sine gravitate. Nihil est creatum quod sibi ipsi sufficiat, in multis aliena ope indiget. Pictor solâ manu suâ exprimere in tabula picturam nequit, penicillo opus habet, & variis coloribus & tela & oleo, & loco & tempore & ingenio & prototypo & formâ & sanitate, & voluntate; solius manus virtus manca est & impotens ad probandam industriam suam sine istis supplementis. Idem dici potest de Architectis, de hortulanis, de sculptoribus, de statuariis, de typographis, aliisque opificibus & artificibus omnium artium, nullum vel aggredi opus queunt sine materia, sine instrumentis suis, sine auxiliis & adjumentis necessariis ad artis suæ specimen edendum etsi in ea bene versati & celebres peritiâ omnium hominum atque Angelorum excellent.

* *
* *

§. IV.

AT verò Deus Optimus Maximus alius rei eget Θεός μόνος ανείδής, inquit S. Basilius. Non sic lux distat à tenebris, & rei cuiusvis entitas à privatione, aut negatione, quantum Dei omnipotentia excelsit universis. Nullius ope, nullà materia, nullis instrumentis aut utitur aut eget. Απεριεργός τῶν ὅλων Θεός, ait Theodoretus. Et post, oratione de materia & mundo: ἐπί τῶν τοῖς ἄλλοις τεκνήταις ἢ ὅλη, ἢ ἄρτια, ἢ μέντοι ἢ χρόνος καὶ πόνος ἢ ἐπιτήμη, ἢ ἐπιμελεία. τῷ Θεῷ τῶν ὅλων ἡ βουλήσις. Non enim quemquam accersit in adiutorem, nec mutuatur quidquã ab alio, sola ejus essentia ipsi sufficit, ut faciat quidquid placuerit, & sicut est per essentiam suam quod est, ita per essentiam suam habet omne quod habet. In hac purissimã & simplicissima essentia continet substantias omnes, omnia accidentia, omnes vires, virtutes, & perfectiones possibles. Unde sola applicatione omnipotentia suã, quã ipsa ejus essentia est, immo sola voluntate, inquit Theodoretus potest facere picturam excellentissimam, constructum palatium magnificentissimum, nec ad hoc indiget

diget tempore aut labore operarii aut instru-
 mentis aut materia ulla; solo verbo produ-
 cet ex nihilo novos soles, stellas, elementa,
 Angelos, homines, bestias, imò mundos in-
 numeros hoc nostro pulchriores. Et sicut o-
 mnipotens est per essentiam suam, ita quo-
 que per essentiam suam sapientissimus, mise-
 ricordissimus, omniscius & optimus est. Nul-
 lum in Deo accidens, nihil additum, adjectū,
 nullum sustentaculum aut supplementum
 nullum adiutorium. Nullus in eo reperitur
 defectus, imperfectio nulla, nulla indigentia,
 vacuitas, infirmitas, impotentia nulla. Bona
 omnia tam perfectè possidet in quolibet per-
 fectionis suæ gradu, quàm tota immensitatis
 suæ latitudine, si quid in illo non reperitur,
 nec nomen, nec naturam boni habet, & sicut
 verissimè de Deo potest dici quod mali nul-
 la ratio in eo locum habere possit, quo sensu
 illa Psalmistæ verba de iusto prolata licet at-
 tribuere Deo: *Non accedet ad te malum & fla-
 gellum non appropinquabit tabernaculo tuo.*
 psal. 90. Ita verissimum est nullam boni ra-
 tionem abesse à Deo, alioqui prosequi illud
 posset & appetere ac de novo acquirere. Ve-
 rum nec acquirere quidquam potest, nec per-
 dere omnis expers incrementi, nullius capax
 facturæ, nullius finis, nullius initii, nullius
 aug-

angmēti & profectus, quippe qui est, ut se-
 pe jam diximus, ex seipso & per se. Promde
 necessariò est omne id quod est, quodque esse
 potest, totumque id uno eodemque habet
 modo, quo habet aut habere potest, nimirum
 quæcūque excogitari potest, ipse unus idem-
 que, & majestas & potentia & sapientia & bo-
 nitas est. Nescio quī in eandem jam sepe
 labor admirabilium Dei Optimi Maximi
 perfectionum considerationem. Profectore
 censendis iis pro eā quam inde percipio, me-
 tis dulcedine exsatiari haud posse video
 quamdiu hoc argumentum pertracto. Ho-
 minis opes immensæ non sunt, quia certis
 hæreditatis paternæ limitibus definitas acci-
 pit; scientiæ mortalium modum habent, qui
 studium cuiusque & industria statuit. At Deus
 addiscere nihil potest, quia ignorare nihil po-
 test: nemo illi conferre beneficium valet, ne-
 mo bonorum mensuram ponere, quia prior-
 rem se aut posteriorem agnoscit neminem
 extra illum nihil, nihil supra illum, sed ab ipso
 & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Verè mag-
 nus Dominus & laudabilis nimis & magni-
 dinis ejus non est finis psal. 144. Domine Deus
 mirabilis in sanctitate, immensæ majestatis
 quam elevata est magnificentia tua! Quis
 enarrabit omnia mirabilia tua! Quam mag-

na felicitas mea regi à Deo tam magno, tam potente, tam amabili, cujus indeficiens bonitas velut turris inexpugnabilis me circumdat ubique & protegit. Ad hanc supremam potentiam ac bonitatem confugiam omni tempore, in omni loco, in omnibus necessitatibus meis. Hinc accipiam consolationem in miseriis meis, firmamentum in infirmitatibus meis, auxilium in tentationibus, patientiam in doloribus, subsidium in paupertate, gaudium in tristitiâ, fortitudinem & vires in omnibus negotiis meis; & certus sum quod non derelinquar. *Deus meus in te confido, non erubescam: in te Domine speravi, non confundar in aeternum* psal. 24.

§. V.

Alia comparationes Dei cum creaturis.

Præterea non incongruè dici potest res creatas non esse, & nihil esse ob varias & consideratione dignas rationes. Et primò quidem quia creatura omnis corruptioni subiecta est & mutationi; nec quidquam creatum est stabile, oritur & occidit, crescit & decrescit. Audi sapientissimum Jobum: *Mons cadens effluit & saxum transfertur de loco suo: lateres excavant aqua, & alluvione paulatim*

T

terra

terra consumitur c.14. Immo quid de nobilissimo creaturarum visibilibus homine dicat, attende: *Qui quasi flos egreditur & conuritur, & fugit velut umbra, & nunquam eodem statu permanet.* Sic sapientes non incite vocant Non esse, omne creatum. Sic loquitur Plato in Timæo, Eusebius, Philo, Hieronymus epist. ad Damasum PP. S. Eulogius in bibliotheca Photii, S. Augustinus super illa Christi Domini verba: *Nisi crederitis quia ego sum, &c.* Res quaelibet, inquit, „si mutabilis est, verè non est; non est enim, ubi verum esse, ubi est non esse, quidquid enim mutari potest, mutatum, non est, quod erat; si non est quod erat, peremptum est, ubi aliquid quod erat, & jam non est.

Deinde verò creatura quaelibet limitata habet finitamque essentiam, definitæ spectat, & differentie quam excedere nequit, enim quaelibet ex eo quod est talis in se, non est alia res mundi similis aut majoris perfectionis. Homo, exempli causâ humanam naturam habet, non Angelicam, non celestem, non astrorum, non elementorum, non plantarum, non floris, non metalli. Spatium oceanum non possidet, sed modica: ejus quam oblatam perfectio cum carentia innumerabilium

id de nobis
 homine di
 ur & conu
 nunquam
 ates non
 atum. Sic lo
 us, Philo. S.
 PP. S. Eulo
 ngultimus
 Nisi cruce
 libet, inq
 non est
 , quide
 non est, qu
 emptum
 on est.
 et limitat
 finita spec
 e nequit,
 lis in se, no
 majoris per
 sa humanam
 non celerit
 n, non p
 iam occurr
 mpore; do
 nam ob
 erabilium
 larum

arum conjuncta est, adeo ut verè dicere li
 ceat: Hominem esse, est nihil esse, siquidem
 infinita sunt, quæ homo nec est nec habet.
 Veritatem hanc optimè cognovit S. Joannes
 Baptista, quo tamen major non surrexit inter
 Santos mulierum, cum à Judæis interrogatus
 quis esset, nihilum suum confessus semper
 respondit: *Non sum ego Christus. Elias? Non
 sum, Propheta es tu? Et respondit: Non* Joan. i.
 Si ulterius interrogando institissent, essetne
 Angelus, ex Cherubinibus vel Seraphinis unus,
 an Sapientia, an Bonitas, an Veritas, an Mife
 cordia, an Potentia, vel si quid simile sine
 interrogassent, semper respondisset: *Non sum.*
 Quam multa non erat? Joannes Baptista e
 rat, & idcirco alia non erat; quod erat, erat
 quasi nihil esset, quia alia non erat, quæ sunt
 infinita. S. Paulus id ipsum diserte affirmat:
*qui se existimat aliquid esse, cum nihil sit, ipse
 induci ad Gala 6* Quod hic dixi de homi
 ni, idem suo modo dici potest de cælo, de
 Angelis & Archangelis, de Cherubi
 nibus & Seraphinis & rebus singulis, Deo solo
 excepto. Adeo ut nihil sit præter Deum qui
 est omnia in omnibus. Ac proinde verissi
 mam est, Deum solum propriè esse. Rectè S.
 Bernardus: *Deus est suum ipsius & omnium
 rerum esse, ipse sibi ipse omnibus est*

ac per hoc quodammodo solus est. Unde
 meo iudicio sapientius fecere illi qui Deo
 nomen rerum omnium attribuerunt, quam
 qui hominem nominarunt, *omnem carnem*.
 Gen. 6. & manna, *omnem escam psal. 106*. Nam
 Deus multo nobilius in se uno omnium cō-
 plectitur rerum excellentiam, quam homo
 perfectionem omnium animalium, aut man-
 na omnis escæ suavitatem. Hoc sensu inter-
 pretes quidam illud sapientiæ: *Hoc quod con-
 tinet omnia, scientiam habet vocis c. 1. Et illud*
 Apostoli de se & veris Dei cultoribus dicitur.
 Nihil habentes & omnia possidentes scire &
 ingeniosè explicarunt de Deo ipso qui esse
 continet omnia. In hanc rem memoratu dig-
 num est quod refert Plutarchus tractatu de
 defectu oraculorum, ubi secundum explica-
 tionem nostrorum Doctorum Deus vocatur
 magnus Pan, & adjungit, Tiberium Impera-
 torem, postquam cognovisset ea quæ sparge-
 bantur de morte magni hujus Panos, curiose
 inquisivisse quis ille esset. Denique S. Augu-
 stinus docet Dei nomen esse hoc admirabile
 Id ipsum, quod tam sæpe repetitur in sacris
 teris præsertim in psalmis Davidicis & pro-
 priè significat Esse, Essentiam, basin & funda-
 mentum rerum omnium, quæ esse non possunt

sunt nisi in Deo solo fundatae. Deinde subdit ad confirmationem nostri Nihili : cetera si cum ipso conferantur, nec ipsa sunt nec illa, sed merum Nihil.

Tertiò, punctum est, inquit Seneca, quod vivimus, & adhuc puncto minus. Idem de creatis rebus omnibus rectè dixeris, quod non nisi momento subsistant. Momentum autem appello omnes seculorum decursus, & temporum ætates jam inde à mundi nascentis exordio præteritorum, si cum interminabili Dei conferantur æternitate, qui fuit ante secularia tempora, nec unquam incepit esse. Sic dixit S. Paulus : *id quod in presenti est momentaneum & leve tribulationis nostra supra modum in sublimitate, æternum gloria mundus operatur in nobis.* &c, 2. Cor. 4. Responde mihi, ait, Tertullianus, ubi eras durante Dei æternitate, quæ præcedit omnia tempora? *Vbi eras, quando ponebam fundamenta terra* quærebat Deus à Jobo c. 38. Et ne longè abeamus, ubi eras ante centum annos, ante octoginta? Certè dicere verè non potes tunc fuisse; si enim tunc fuisses, adjungit. Tertullianus, profectò meminisses. Ubi nunc sunt qui nascentur post viginti, post quadra-

ginta, post quinquaginta annos? Quis iam
novit illos, quis loquentes aliquando au-
dit? Et tamen hi erunt aliquando, sicut nos
impresensiarum sumus, & Deus pro infinita
sua misericordia vitam illis donabit, sicut &
nobis dedit. Pro infinita inquam miseri-
cordia sua aptabit illis Deus corpus & animam.
Nam, ut & hoc obiter discas, Dei in primis
commendat bonitatem & misericordiam
prorsus singularem, quod cum clarissime
multo ante praevideat eorum, quos vitam do-
nabit, summam ingratitude, nefanda scel-
lera atque flagitia quae perpetrabunt, ubi pro-
mum per aetatem licebit, nihilominus tamen
non secus his ac piis probisque vitam largitur
atque in auras vitales effusos conservat, pro-
tegit, educat, bonisque plurimis cumulatur.
Possit etiam hoc ipso die, hac hora extremum
mundo indicere interitum. Et sane si peccata
hominum consideremus, ea videntur id ex-
gere. Possit hoc instanti abolere pariter
que extirpare radicitus omnem idololatram,
impietatem atque infidelitatem Mahumete-
norum, haereticorum & perversorum Chri-
stianorum, sed connivet adhuc, tolerat, per-
tur, & ad se attrahere aberrantes, ad meliorem
in vitare improbos non desinit, tamen si meliorem
promoveat. O admirandam Dei misericordiam!

dam! O perversitatem hominum execran-
dam! Quis unquam Princeps exitit tantæ
clementiæ ac beneficiæ qui cognita cu-
pisciam è suis subditis malitiâ, & prævidens
fore ut in se animo hostili insurgat tanto po-
tentius quanto majoribus affectus est bene-
ficiis, nihil tamen de suo in illum amore re-
mittat, sed pergat ut filium suum diligere, no-
tis accumulare beneficiis, ut conceptam ani-
mo atrocitatem mitiget, tametsi satis videat
se frustra laborare, imò ob summam efferati
hominis improbitatem accenso igni oleum
sua beneficiâ injicere, unde ingrattissimus
parricida occasionem potius sumet alios
etiam suæ rebellionis facibus inflammandi,
quam incomparabilem Principis sui liberali-
tatem grato animo agnoscendi.

Denique creaturæ omnes ut sibi constent,
Dei continuo egent influxu, ab ejus solius
gratuitâ pendent voluntate, & sicut verbo
dixit & facta sunt omnia quæ existunt, ita re-
digere in antiquum chaos & penitus destrue-
re atque annihilare potest unico verbo aut
minimo oris, ut sic dicam, sibilo, aut manus
motu, velut si spongiæ levissimo ductu de-
leat universa, nullo ullius rei relicto vestigio.
Quomodo ergo dici potest esse res illa quæ
ab alterius nutu dependet, quæ alterius vo-

luntati potestatique sic est subiecta ut cuius
oculi ictu redigi possit in nihilum? Quomodo
res illa nomen meretur, quod sit, quæ totum
esse quod habet, mutuum habet, alterius be-
neficio tenet, cuius auxilio opus est illud
agat, ope ut sustentetur, operatione & in-
fluxu indeficiente ut sit. Quare verissime di-
xit aliquando Deus S. Catharinæ Senensis, id
quod creaturis omnibus pari ratione dici po-
test. Noveris filia mea, quod ego sum quæ
sum, tu vero es quæ non es.

§. VI.

*Reflexa dictorum consideratio de Dei maiestate
& hominis vanitate.*

Multò verissimum est Deus Optime
maxime quod tu solus es, & quod es, es
infinite, es independenter, es immutabiliter.
Tu quod es, sine excessu es & defectu, sine
initio & fine, sine termino & mensura; nec
primum habes, nec secundum. Tu es qui ab
omnibus nominaris & omnibus es ineffabi-
lis, quia nomen tuum excedit omne nomen.
Æstimaris, & non potes æstimari, quia pre-
tium tui superat omne pretium, compararis
& non potes comparari, quia es incompara-
bilis, definiris & non potes definiri, quia ef-
fentia tua nulla definitione includitur, nec
cir-
ris o-
zenu-
nulli-
excit-
primi-
tant i-
verè o-
est pr-
turi-
si Est;
te pen-
quod
tione
me at-
Fatur
ait S
fra t
nec
niam
id qu
inco
mines
stanti
subjac
enim
in sen
& qui

circumscibitur. Sic duo maxima sui tempo-
 ris oracula loquuntur S. Gregorius Nazian-
 zenus & S. Augustinus. Tu es in toto mundo
 nullibi inclusus: extra uniuersum es nullibi
 exclusus, supra es nec elevaris, infra es nec de-
 primeris. Huiusmodi loquendi modis expli-
 cant Doctores Dei immensitatem. Tu es qui
 verè es, in te enim dicente Augustino nihil
 est prateritum quod jam non sit, nihil est fu-
 turum, quod nondum sit, quia non est ibi ni-
 si Est, omne quod fuit olim, & jam transiit, in
 te permanet stabile & sempiternum; omne
 quod erit aliquando, in te jam est anticipa-
 tione aeternâ, vel ut melius dicam in te sum-
 me atque aeternae Deus nihil est Fuisse, nihil
 Futurum, sed unum esse aeternum. Et inspexi
 ait S. Augustinus l. 7. confe. c. 11. cetera in-
 fra te Deus meus, & vidi nec omnino esse,
 nec omnino non esse; Esse quidem, quo-
 niam abs te sunt: non esse autem, quoniam
 id quod es, non sunt; id enim verè est, quod
 incommutabiliter manet. Idcirco nec ho-
 mines, licet inter corporeas, creaturae prae-
 stantissimae aestimantur, verè sunt, quia variis
 subjacent commutationibus: corrumpitur
 enim iuuenis in virum, inquit Eusebius, Vir
 in senem, puer in iuuenem, infans in puerum,
 & qui heri fuit in eum qui est hodie, qui que
 est

T §

est

hodie in crastinum; manet autem nullas
 idem; quomodo enim si sumus iidem, aliis
 nunc quam antea gaudemus; Alia modo
 amamus atque odimus, aliis passionibus mo-
 vemur, non eandem figuram, non eandem de
 rebus sententiam habentes? Sanctissimus Ja-
 poniae Apostolus Franciscus Xaverius scri-
 bens ad Patres Collegii Goani docet huius-
 modi cogitationibus frequenter pascere ani-
 mum, esse in eo nutrire firmam in Deum fi-
 duciam & præclaros Christianæ humilitatis
 sensus, nam quisquis suæ conditionem natu-
 ræ bene novit, sibi diffidit, nec in se invenit
 cui innitatur, sed inde ad supremam Domini
 sui conversus potentiam & bonitatem, om-
 nem suam in ipso ponit fiduciam, in quo co-
 sistit vera animi fortitudo & vita. A te ergo
 Rex meus & Deus meus, & non ab homini-
 bus in posterum postulabo vires & subsidium
 in necessitatibus & miserijs meis, quoniam tu
 potentiam habes ad opitulandum, bonita-
 tem habes ad miserandum, essentiam habes
 infinitam & durationem æternam, quæ nullam
 quam deficit; homines verò brachium ha-
 bent carneum, vitam brevem, imò nullam &
 quæ ipsa esse non potest vel puncto temporis
 nisi sustentetur & conservetur à te. Quare
maledictus homo qui confidit in homine

nit carnem brachium suum, & à Domino recessit cor ejus. Et erit quasi myrica in deserto & habitabit in terra salsuginis & inhabitabili. Benedictus Vir qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus, & erit quasi lignum quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas: & non timebit cum venerit aestus. Et erit folium ejus viride, & in tempore siccitatis non erit sollicitum nec aliquando desinet facere fructum. Jerem. c. 17.

CAPUT III.

Tertium medium conservandi fiduciam in Deum.

Considerare nos esse opus Dei.

§. I.

Ius Opificis in opus suum.

Nihil rationi conformius, nihil æquius fingi potest jure possessionis quo suum opifex opus à se elaboratum sibi vendicat; nec meliorem quis afferre probationem potest ad rei cuiuspiam evincendum dominium quam si ostendat à se rem factam. Hinc pictores suarum picturarum domini sunt, sculptores suarum statuarum, figuli testarum ac vasorum, omnesque artifices operum quæ arte sua atque industriâ perfecerunt. Hæc vendere pos-

possunt, donare, commedere, consumere atque dissipare, si velint, nec quisquam potest jure contradicere aut impedire; legitime enim possident tamquam laborum suorum ac industriæ foetus, suoque utuntur jure, cum pro arbitrio suo de iis disponunt citra ullius injuriam. Nonne ridiculus esset qui negaret agricolæ quidquam agrum debere quem labore manuum suarum coluisset? Nonne omnino expers humanitatis foret, qui contenderet nihil pertinere ad villicum de grege quem nutritivisset, nihil de arboribus quas plantasset, nihil de frumento, quod seminasset. *Qui plantat vineam, inquit Apostolus, & de fructu ejus non edit? Qui pascit gregem & de lacte gregis non manducat?* 1. Cor. 9. Parentes vero quamvis modicum quid cum Deo conferant ad generationem liberorum, tantum tamen in illos acquirunt potestatem, ut secundum leges Imperatorum eos in necessitate vendere possint. Et Aristoteles addit, filios magis quam æquale, reddere parentibus suis posse. Quid ergo ô Philosopho nos dignum Deo reddere possumus? Deo inquam, cui plus infinitis partibus debemus quam parentibus nostris Deo, cui innumeris titulis obstricti sumus, qui ex nihilo nos condidit, qui donavit nobis vitam & omnia quæ ad eam spectant.

stant. Deo, qui coelestibus bonis suis ditavit nos, ad imaginem ac similitudinem suam creatis impressa divinitatis suae reliquit vestigia. *Quid retribuam Domino pro omnibus quae retribuit mihi.* psal. 115.

§. II.

Discrimen inter opera & possessiones.

Illud nunc considerandum est, & ut id melius intelligamus, advertendum est, opificum opera non aequali jure illorum esse potestati subjecta, sed quo plus minusve haec ab illis habent, eo plus minusve ad illos pertinent, & pro ratione juris, possessio & usus variatur. Homo longè alio modo Dominus est suarum operationum, ac thesaurorum, vel domus vel vinearum, vel pratorum, vel census & reddituum. Bona, quae fortunæ appetimus, extranea illi sunt & accessoria, nec recipiuntur in animam, nec in corpus; & sicut ab ipso nihil accipiunt, ita sine illo perstant, & remanent plerumque eadem post mortem quae fuerunt in vitâ, adeo ut haec ab homine dependere non videantur, quia hic nihil confert ad hoc ut ipsa existant. Unde jus omne dominij, proprietatis & possessionis quod in illa se habere contendit, minus est quam quod habet in operationes suas quarum au-

tor est & parens, has producit ex seipso, & ita elicit ut recipiat, manentque ipsæ in eadem potentia, à qua manant; nec vel puncto temporis existunt sine continuato motu atque influxu vitalis facultatis seu interioris seu exterioris: de quibus proindè liberrimè disponit ut supremus Dominus, nec ejus in his imperium vel hominum aliquis vel Angelorum imminuere potest aut tollere, quia ejus arbitrio penitus subjectæ sunt propter summam, qua ab illo uno dependent, necessitatè. Unde vides quàm arcta sit conjugatio & nexus causæ cum effectu, & effectus cum causâ suâ, servituti verò effectus respondet possessionis, proprietatis, dominiij atque imperij, quod causa obtinet in effectum, & opifex in opus à e productum. Verùm hoc ipsum clarius etiam apparebit, si consideremus alteri discriminem quod est inter ipsius hominis operationes, quæ, cum homo constet ex corpore & animo, tum interiores sunt, tum exteriores tum naturales tum liberæ: Et licet omnium Dominus sit, non tamen uno eodemque modo, sed pro ratione connexionis quam habet cum suo principio, & servitutis quo tenentur debito, hæ operantis juri subjacent. Actus facultatum inferiorum & sensitivarum non semper sunt in hominis potestate, nec enim

ab eius solo dependent arbitrio sed requirunt
objecta apta, organa, tempus, locum, media-
que & circumstantias varias sine quibus ejus-
modi functiones esse non possunt. Potest al-
lius, ne videam, multis me modis impedire
etiam invitum, vel oculos mihi occludendo,
vel eripiendo lucem, vel ipsos oculos eruen-
do. Quare licet habeam videndi facultatem,
hoc tamen officio fungi nequaquam pos-
sum, si visus læsum sit organum, vel desit ob-
jectum, vel non satis præsens, aut similis ali-
qua absit conditio necessaria sine qua exer-
cere actum visionis nullum poterit visiva fa-
cultas, sed otiosa hærebit & iners. Idem dici
potest de alijs sensibus internis externisque
qui simili nec essitate plurium rerum auxilijs
indigent. Ab hac servitute exempti sunt in-
tellectus & voluntas, quæ sunt nobiliores a-
nimæ potentia & omninò spirituales, orga-
norum expertes, à quibus proinde non de-
pendent ut sensus, nisi valde remotè & indi-
rectè. Hinc nec bonorum malorumve Ange-
lorum, nec mortalium quisquam potest me
impedire ne velim quod volo, aut ne amem
quod amo, aut ne odio habeam quod dete-
stor. Tyranni quidem & carnifices poterant
SS. Martyrum corpora vi tormentorum &
cruciatuum urere, secare, & mille in partes
di-

distrahere, at in voluntatem eorum nihil unquam potuerunt. Oculos eorum eruerunt ne intuerentur opera Dei, linguas eis radicitus evulserunt, ne laudes Dei prædicarent; aures liquata pice & plumbo oppleyère ne audirent; sed nulla unquam suppliciorum magnitudine eripere illis potuerunt vel Deo placendi desiderium, vel eidem displicendi timorem, vel illum videndi spem, vel propositum scribendi, vel felicitatem possidendi. Extrahere cor illis è pectore potuerunt & corpus ab anima sejungere, at nunquam illis Dei amorem vel à corde tollere aut ab animâ separare potuerunt. Hoc intelligens Apostolus audacter exclamat provocans in se omnes adversarias potestates sive quæ in celo sunt, sive quæ super & infra terram. *Quis vos separabit à charitate Christi: tribulatio: an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? (sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die: astimati sumus sicut oves occisionis) Sed in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos. Certus sum enim, quia neque mors, neque vita neque Angeli, neque Principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei*

Dei qua est in Christo IESU Domino nostro. ad
Rom. 8. De externorum functionibus sensuū
idem dici non potest, vel pulex irrepens in
auriculam, potest auditum, vel festuca inci-
dens in oculum potest visum impedire. Sed
amplius dico: Deus ipse summè sapiens ac
potens pro eo quem statuit sibi modum a-
gendi & conservandi quam mihi semel do-
navit libertatem operandi, facere non potest
ut non velim quod volo, vel (quod videtur
incredibile) ut voluntatem habeam ad ea o-
mnia extensam ad quæ suam ipse porrigit,
qua nimirum amem quæ ipse amat, quæ ab-
ominer quæ ipse abominatur, quæ velim id o-
mne quod ipse vult, & placere nolim, quid-
quid ipse non vult. Mira sanè res! homo mor-
talis cum immortalis Deo concertat quantū
ad dominium suæ voluntatis actuum. Mille
mihi mortes Deus potest intentare, potest
me destruere atque redigere in nihilum, po-
test omni membrorum, sensuum & poten-
tiarum usu me privare: at deicere me homi-
nem infirmum, caducum & inertem de li-
bertatis possessione non potest, impedire ne-
quit quin amem, & amem id omne quod ipse
amat, & detester id omne, quod ipse detesta-
tur. Hoc planè ostendit hominem pulcherri-
mam esse Dei imaginem & non adumbrata
sed

fed ad vivum expreffa in animis noſtris eſſe
divinae lineamenta naturae. Vides igitur quae
admodum homo majore imperio domine-
tur actibus voluntatis ſuae quam ſenſuum
functionibus, haec enim à multiplicibus de-
pendent conditionibus varijsque circumſta-
ntiis, à quibus illi ſunt exempti: Voluntatis
noſtrae actus non procedunt niſi ab imperio
huius dominatricis potentiae quae illos pro-
ducit Creatoris quidem ſui ſulta adjutorio,
ſed quod illi nunquam deeſt, ſed praeratur
naturae lege debitum, ad nutum ſemper & ubi-
bique paratum: Propterea ſi qui ſuperiores
in ſpiritualibus aut temporalibus rebus u-
ſurpare ſibi vellent quoddam dominium in
actus noſtros liberos qui à voluntate noſtra
duntaxat, Deo que dependent, ſi de ijs pro
arbitrio ac libitu ſuo diſponere vellent invi-
tis nobis, prorfus operam perderent; huius-
modi enim actus nec alienum ſequuntur im-
perium nec ferro arcentur aut igne. Eo mo-
do uniti atque adſtricti ſunt illi à quo geniti,
ſive vinculo generationis, ut ſi loqui poſſent
non aliud dice rent, quam alium Dominum
ſe agnoſcere neminem praeter illum à quo
proceſſerunt, à quo ſic conſervantur, ut ſi hic
ceſſet agere continuo & ipſi intercidant pe-
reantque. Quod ſi in poteſtate eſſet, exem-
pli

placita, actuum voluntatis meæ alium præter me posse autorem agnoscere, nunquid intolerabilis esset dementia & perversitas, rem aliquam quæ ex mea substantia, suam habet omnem, quæ meo partu effusa, in sinu meo educata adolevit, quæ nutui meo subjecta, nulli alteri debet quidquam præterquam mihi soli, eò devenire, ut me abnegans & deserens, alieno se mancipet; cum ex me vitam habeat & omnia, à me manet & in me maneat necessariò, nec alium respiciat, nec alteri copuletur, quàm mihi soli, nolit tamen se mihi subicere & adhærere, sed in mei despectum non dubitet alterius sequi ductum, & subditi imperio, à quo nihil omninò acceperit. Hæc quidem sic animo fingi possunt, fieri re ipsa nullo modo possunt, declarant tamen nobis apprimè summum hominis quod esse potest ingrati animi crimen adversus Deum conditorem suum, id quod paucis deinceps ostendam.

§. III.

Creaturarum à Deo Creatore suo infinita dependentia est.

HOc ex ijs quæ dixi arbitror esse manifestum, sed erit adhuc manifestius ex ijs quæ mox subjiciam. Multò magis atque perfectius

fectius nos quanti quanti sumus, Dei sumus,
 quam actus voluntatis nostræ nostri sint.
 Enimverò si loqui libet sincerè, à nullo alio
 dependemus quàm à Deo solo, nulli alteri
 quam illi debemus tributum submissionis,
 cum tamen actus nostri non minus à Deo, i-
 mò magis quàm à nobis pendeant. Deus au-
 tor & conditor noster est, non sicut Magna-
 tes mundi, qui creaturas sive alumnos suos
 vocant eos, quos ad honores & dignitates e-
 vèxerunt, quos favore suo sustentarunt, quos
 duntaxat bonis, quos præfectos atque admi-
 nistros suos constituerunt. Ipse opifex noster
 est, non quo modo celebres sunt inter homi-
 nes artifices, qui superbe se jactant de operi-
 bus à se singulari industriâ elaboratis, ad quæ
 tamen nihil contulere nisi motum manuum,
 applicando activa passivis, artisque instru-
 menta certis ductibus regendo, ut quod ipsa
 per sese efficere non poterant, peritiorum arti-
 ficis manu mota exprimant. Ipse Pater noster
 est, non sicut parentes mortales qui progene-
 rant prolem cujus nec corpus nec animam
 norunt, & quantus sit ossium numerus, par-
 tes impar, quæ figura, quæ forma, quis locus,
 quis nexus, atque junctura penitus ignorant.
 Verùm Deus ita Creator noster est, opifex &
 Pater, ut nihil sit neque in corpore, neque in
 anima

anima neque in operationibus, neque in potentijs, neque in ijs omnibus quæ quocunque modo pertinent ad statum vitamque nostram, cuius ipse non sit autor, cuius curâ non habeat, conservet ac tueatur, adeo ut si omnipotentem manum suam, qua nos indelinerter sustentat, vel ad momentum subtraheret, continuò deficeremus, & quod dixit de se S. Job, posset de se quilibet dicere: *Fuissens quasi non essens*, cap. 10. non modò quo ad vitam hanc mortalem, quam communem vivimus cum brutis animantibus super terram nec tantum quo ad corporis motus atque animæ operationes, sed quo ad ipsum, ut sic dicam fundamentum naturæ nostræ, hoc est materiam primam, quam Philosophi appellant ingenerabilem & incorruptibilem, & quo ad illustriorem alteram partem nostri, videlicet animam, à qua ista animatur & vivit; quàm tum ex fidei divinæ certissimo oraculo, tum clarissimo rationis lumine cognoscimus immortalem, omnis expertem materiae, nulli obnoxiam corruptioni Deus siquidem non dat solum corporibus nostris colorem, decorem & speciem quæ in homine vivo extrinsecus relucet, nec tantum vitam fovet & functiones internas animarum nostrarum, sed pertingit usque ad imum rerum fûdum

dum, ait S. Augustinus, ita ut nihil nostri non curet, & ad id potentiam suam confert & magnitudinem, ut vel minimam naturæ nostræ particulam conservet & ab interitu vindicet. Et si nosse vis, quo pacto in nobis Deus laboret (quamvis sine omni labore) audi Terullianum explicantem nostrum loquendi more, quantum studium atque operam Deus impenderit ad formandum perficiendumque protoplastum hominem, quod de aliarum quoque rerum productione suo modo intelligi potest. Recogita, inquit, totum illi occupatum, ac deditum sensu, opere, consilio, sapientiâ, providentiâ & ipsa in primis effectione quæ lineamenta ductabat. Pammelius expendit vocem istam: deditum, quam dicit singularem habere emphasim, sic autem eam interpretatur: Deus tantâ curâ atque industriâ se impendit in condendo homine ut totum se illi tradiderit, in eo totus fuerit atque occupaverit vires omnes ac studium, perinde ac si nihil aliud habuerit agendum, eò contulit omnem operam, cogitationem, manum, oculos, cordeque totum se insumpsit in elaborando, stabiliendo, conservandoque hoc principio opere suo, ut proinde jure optimo illi debeatur non solum imperium, dominium, gubernatio, & directio hominis, verum etiam

iam proprietas & possessio perfectissima, & absolutissima quæ excogitari potest. Hinc quoque consequitur ut Deus hominem velit in manibus portet, præ oculis habeat, gestet in corde, in omnibus divinis operationibus suis attingat, inde enim prodijt, hic sine intermissione degit, hinc sigillatim sumpsit, quidquid habet. Quæ cum ita sint quis non videt actus, intellectus, voluntatisque nostræ tam arcto necessitatis vinculo non esse connexos cum intellectu, & voluntate, à quibus suam ducunt originem, quanto nos Deo adstricti sumus in omnibus & singulis quæ sumus, quæque habemus ac possumus. Quis ergo satis explicet summam hominum perversitatem qui nolunt grato animo agnoscere, quanto pere à Deo pendeant, aut eorum cæcitatem qui in alio potius spem suam collocant, quàm in eo à quo totum est quod habemus, & à quo sperare licet, quidquid nobis deest. Hoc erit argumentum duplicis fructus ex hac consideratione positâ decerpenti qui continet praxin exercendæ in Deum fiducia.

§. IV.

Tituli qui nos obligant ad gratitudinem &
Fiduciam in Deum.

HOs paucis S. Bernardus verbis com-
plexus est. Totum ergò, inquit, quod
„es, illi debes, à quo totum habes: illi
„præcipue Domino qui & te fecit & benefe-
„cit tibi, qui tibi ministrat siderum cursus,
„aëris temperiem, fœcunditatem terræ, fru-
„ctuum ubertatem, huic revera totis medul-
„lis, totis viribus serviendum, ne forte indigni-
„tationis oculo te respiciat & despiciat &
„conterat in æternum. Cui igitur servient
facultates animæ nostræ, si non cognoscendo
& amando Deo benefactori nostro? Cui lin-
guæ & sermones nostri, si non illi laudando
& glorificando? Cui impendimus vitam no-
stram, vires, conatus, & studia nostra, si non
ad serviendum illi qui *habet statum nostrum
in manu suâ, & omnes vias nostras.* Dan. 4. Si
molestè ferimus servum hero suo immoti-
gerum; quàm erit indignum creaturam ra-
tione præditam repugnare Creatori suo? Si
monstro simile habetur reperiri in societate
civilis filium patri suo dissidentem, quàm po-
tentum erit hominem non confidere Deo
suo? Fuitne unquam herus qui servum suum
pro-

produxit ex nihilo, aut potuit afferre interi-
 tum avertendo duntaxat oculos suos ab illo?
 Fuitne umquam Pater qui assiduo influxu
 suppeditavit filio suo vitam, sensum & motū
 omnē: cui paterno opus fuit auxilio ad ambu-
 landum, ad videndum, ad loquendum, ad co-
 gitandum, adeo ut sine ope ejus membris o-
 mnibus captus, expers sensuum ac stupidus
 remanere filius cogeretur. Quid si liberi tan-
 topere à suis dependerent parentibus, quan-
 tum illis deberent honorem, amorem? quam
 varia obsequiorum genera deferrent? Et si
 hoc unum exigerentur ad obtinendum ab
 illis semper paratum auxilium, ut filialem
 semper erga illos conservarent fiduciam;
 quam semel illi animo conceptam retinerent
 semper stabilem? quam invictam? quam ge-
 nerosam? Nos sanè hoc modo pendemus à
 Deo, qui & affirmat & firmissimè pollicetur,
 fiduciam habuerimus in ipso, non accedet
 ad nos malum & flagellum non appropin-
 quabit tabernaculo nostro. Ubi sunt igitur
 obsequia nostra, ubi fiducia, quam tot tam-
 que gravibus titulis à nobis exigit? imò quid
 dicemus de hominibus istis quorum innum-
 erabilis est numerus, qui obliviscuntur
 Dei creatoris sui, tametsi non ignorent debiti
 sui obligationem? Et obliviscuntur non unâ

V

aut

aut alterâ horâ sed pluribus diebus, hebdo-
 madibus & mensibus. Et non obliviscuntur
 modò, sed offendunt etiam graviter & in
 Deum injurii atque impii sunt quem omni
 veneratione ac cultu observare tenentur, &
 quæ ab illo beneficiorum loco acceperunt,
 his ipsis eum inhonorant. Primus ingrati ani-
 mi gradus est juxta Senecam *l. de benef. c. 1.*
 non reddere beneficium ei, à quo acceperis.
 Secundus oblivioni tradere & nomen bene-
 factoris & collatorum beneficiorum memo-
 riam. Tertius & omnium maximus est, red-
 dere malum pro bono; nec quò progredia-
 tur hoc crimen videtur habere. Sed fallens
 bone philosophe, habet ingratisimorum
 hominum malitiâ quo progrediat; nam
 propria bona quæ de beneficâ Dei manu la-
 gè effuse quæ susceperunt, in malefacta ver-
 tunt & instrumenta nequitia. O perfidiam
 opprobrium naturæ humanæ! Quis unquam
 repertus est homo, qui talem se exhibuerit
 homini, quales se præbent homines Deo.
 Nunquam extitit homo tam inhumanus ac
 barbarus qui suo Principi bellum intulerit
 lis ipsis quæ ab eo perceperat, liberalitatis
 stipendijs; & alterâ manu sumpserit in illum
 arma, & alterâ susceperit ab illo donativa.
 Et tamen hoc ipsum quotidie in Deum com-
 mitti-

mittimus: gloriam ejus pessundamus iis me-
 diis, quibus eam promoveri deberemus: lin-
 gua quam accepimus ab illo ad ipsum laudā-
 dum, abutimur ad blasphemandum nomen
 sanctum ejus, ad detrahendum famæ proxi-
 mi, ad mentiendum: cor convertimus ad
 concipienda odia, homicidia, adulteriā: vo-
 luntatem ad amandum, quæ ipse præcepit
 odio haberi, aut ad detestandum quæ jussit
 nos amore prosequi. Valetudine, robore cor-
 poris, divitiis abutimur ad desideria Carnis
 explenda, ad prædandum, ad rapiendum, ad
 læsivendum. *Dedi ei frumentum & vinum,
 & oleum: argentum multiplicavi ei & aurum,
 quæ fecerunt Baal: queritur Deus per Pro-
 phetam, Ose. 2. Quam multi etiam nocte ad oc-
 cultandas, terrâ ad sustinendas, & creaturis
 omnibus ad fovendas & promovendas ne-
 quitias suas? Generatio prava atque perversa,
 hæcine reddis Domino popule stulte & insi-
 pens? Nunquid non ipse est Pater tuus, qui pos-
 sedit te & fecit, & creavit te?* Deut. 32. Hæc
 omnia si pro ut par est, animo attentiore con-
 siderentur, quam salutaria sunt ad injiciendū
 nobis pudorem & ingenerandum studium: ea
 quæ Deo conditori ac benefactori nostro de-
 bemus, obsequia deferendi concipiendique

fiduciam ingentem erga divinam eius bonitatem, quâ tot tantisque nos cumulat bonis & obstringit sibi indissolubili nexu omnium motuum, functionum qualitatum, potentiarumque naturæ nostræ, & omnium quæ ad eam pertinent bonorum.

§. V.

Alia obligationes ad habendam in Deo fiduciam obtinendi ea qua nobis desunt.

Cum non simus nisi initium aliquod creaturæ Dei ut S. loquitur Apostolus Jacobus, multò plura supersunt conferenda nobis à munificentissimo Deo ac Domino nostro, quam collata sint bona. Sapientissimus mundi hujus architectus voluit non uno simul tractu nos princeps opus suum, absolvere, sed paulatim certis incrementis excolere atque perficere, itaque prima dumtaxat lineamenta ducere ut, quid desit nobis agnoscentes, artificem ejus manum imploramus, & quod coepit, ipse perficiat. *Mans tua fecerunt me & plas maverunt me.* ajebat David, psal. 118. *da mihi intellectum.* Tu Domine posuisti in terra vitam meam, ut in cœlum educas me & colloques me cum principibus populi tui, cui cum aggregatus fuero, nihil mihi deerit, sed habebō omnia necessaria,

quæ modo desunt; sed pro his ad quem aliū
 confugiam? Quis præter te habet ad perfi-
 ciendum hoc opus quod fecisti? Tu cœpisti
 me, manus enim tuæ fecerunt me, quando
 pelle & carnibus vestisti me, ossibus & nervis
 compegisti me, à te quoque exspecto ut tri-
 buas mihi quod deest, & induas me vestimē-
 to gloriæ tuæ, sine qua initium sum aliquod,
 non opus perfectum dexteræ tuæ, quod tunc
 tandem absolves, cum gloriâ & honore im-
 mortali circumdabis me. Hæc spes reposita
 est in sinu meo, hanc de tuâ liberalitate im-
 mensâ concipio fiduciam, cum enim affluen-
 ter dederis ea quæ possideo, non negabis, qui-
 bus careo. Pulli & agnelli cum primum in
 lacem editi sunt, sequuntur matres suas, late-
 ri earum adhærent individui comites, & quis-
 que suam agnoscit nutricem & discernit inter
 omnes alias, noctu atque interdiu illis ad-
 sunt, nec facile patiuntur separari se ab illis;
 & sanè si loqui possent, hoc dicerent: Hinc
 vitam duximus, hinc subsidium vitæ & in-
 crementum speramus & quærimus, quæ de-
 dit quod habemus, dabit reliquum quo indi-
 gemus. Pisces sponte non deserunt aquam,
 quia in eâ nati & educati, quod si inde extra-
 hantur, torquent se usque ad mortem, nisi ci-
 tō remittantur. Plantæ altas deorsum in ter-
 ram

ram radices agunt, & sursum ramos suos extendunt solem versus & cœlum, nam ab his duabus causis primùm producuntur, & incrementum exspectant. Et ego Domine Deus unice vitæ meæ autor, quem confiteor quem veneror, dextera enim manus tua & non alius, animam meam de nihilo condidit, & formavit corpus meum ut impetrem quod deest mihi, in quo alio ponam spem meam obtinendi ea quæ necessaria sunt in futurum, nisi in te à quo tot tantaque jam tum recepi, quæque custodis me quotidie ut pupillam oculi tui, ne peream & recidam in nihilum meum? *Manus tua fecerunt me & plasmarunt me, da mihi intellectum. Tuus sum ego, saluum me fac.* Si quæ pictura loqui posset, cuius artificem manum imploraret nisi ejus à qua primis adumbrata fuit coloribus? si quæ statura aut oculos aut nasum, aut manus aut pedes aut aliam majoris momenti partem haberet minus expolitam, quid faceret, si defectum suum agnosceret, nunquid regis cuiuspiam aut principis exposceret opem? Nunquid philosophum aut oratorem adiret ut extremam sibi manum apponeret? Nullus horum utpote huiusmodi artis rudis illi posset succurrere; sed omnis ejus spes sita foret in statuario ipso à quo sculpta, hunc conveniret,

hunc

hunc obtestaretur enixè ut cœptum opus
 suum perficeret ac perpoliret. *Manus tua fe-*
cerunt me & plasmarunt me: da mihi intel-
lectum. Hanc excellentissimã arbitror praxin
 divinum implorandi auxilium cum firmissi-
 mã spe ab immensã Dei bonitate impetrandã
 quidquid nobis necessarium petiverimus.

CAPUT IV.

Quartum medium conservandi nostram in
 Deo Fiduciam.

Omnibus Dei mandatis religiosè obedire.

§. I.

Magnum discrimen inter mandata Dei &
hominum,

Nemini dubium esse potest quin inter
 præcepta Dei & hominum, magnum
 discrimen intercedat; homines enim si quid
 imperent rationi dissonum, præcipiendo
 conformare rationi non possunt: si quid præ-
 cipiant difficile & arduum quocunque modo
 urgeant eos, quibus imperant, his vires & in-
 dustriam addere nequeunt ad exequendum,
 aut difficultatem rei præceptæ tollere. At
 cum divina sapientia quæ est regula omnis
 rectitudinis, quam comitatur justitia, Auto-
 ritas & Omnipotentia, suis nos dignatur ho-
 norare

norare mandatis, tamen si speciem aliquam
rigoris ac difficultatis præ se ferant; quando
tamen iis parere conamur, tantam continuo
experimur suavitatem ac facilitatem, ut verè
dicere possimus, plus esse delectationis in o-
bediundo Deo quam in imperando homini-
bus, optandumque esse ut quæcunque illi
placuerint, imperet, quando tam facile est ac
suave cunctis ejus parere mandatis. Homi-
num etiam nemo est tantæ autoritatis in sub-
ditos suos, ut his per illum non liceat iustia
ejus examinare, dummodo quod præcipit
nec limites excedat rectæ rationis, nec vires
obedientis; ab hujusmodi enim præceptis
hominum jus quemque naturæ eximit, cum
necessitas legem non habeat, nec natura suam
patitur violari ab eo qui & ipse in suis man-
datis naturæ subjacet imperio. Solius est Dei
uti supremâ hac atque absolutâ potestate ju-
bendi, quodcunque illi placuerit in omni re,
& imperandi nobis cœcâ obedientiam quæ
excusationem omnem rejiciat. Ejus siquidem
mandata regulæ nobis sunt prudentiæ &
subministrant etiam vires ad obtemperan-
dum necessarias. Sicut ergo ad fidem habend-
am rei cuiusque, hoc unum satis est scire à
Deo dictam, ita ad eandem opere complen-
dam, sufficere debet esse à Deo imperatam.

Fides

Fides & Fiducia in Deum una ferè virtus censentur quæ duas habet functiones diversas. credere & facere, sed in utraque æquè potens, unde licet res sibi habeat propositas quæ rationem excedunt, iis tamen fides firmissimū præbet assensum utpote revelatis à Deo qui nec fallere sive mentiri, nec falli potest. Cur non etiam Fiducia impellat ad executionem rerum quantumvis viribus nostris superiorum, quando eas Deus summè sapiens, summeque potens imperavit. *Quodcunque dixit vobis. facite*, monebat prudentissimè Virgo sapiens ministros in nuptiis Canæ, quando iis Christi Domini, iussa quæcunque nullo adhibito examine volebat esse summæ curæ. Joan. 2.

§. II.

Dua veritates necessaria.

Aurea hæc est regula Sapientissimæ Domini ac Magistræ nostræ ad quam nostram in Deum fiduciam conformare oportet. Sed priusquam eam applicemus, duo necesse est in memoriam revocare principia omnibus indubitata qui vel primis fidei rudimentis tincti & aliquâ divinarum cognitione perfectionum imbuti sunt. Primum est quod sicut sine Dei auxilio non possum nec manum movere,

movere, nec linguam, ut jam olim verissimè
 pronuntiarunt Propheta regius & Gentium
 Doctor, psal. 138 1. Cor. 12. ita *omnia possum in*
eo qui me confortat. adeo ut nihil tam arduum
 atque difficile mihi possit objici, quod divi-
 nâ nixu ope & gratia adjutus non facile quæ
 perrumpere ut iidem Sancti Spiritus inter-
 pretes alio in loco testantur. psal. 17. ad Philip.
 14. Alterum est, Dei providentiam & mise-
 ricordiam non minorem esse ejus Potentiâ;
 idcirco nullum imponet præceptum homi-
 nibus, quin addat auxilium necessarium ad
 servandum, alioqui multò ageret inhumani-
 us quàm olim Basilides ille Moscoviæ Rex
 qui subditis suis imperabat ut summâ hyeme
 phialas ad se afferrent sudoribus suis plenas,
 gressus singulos numerarent, prohiberent ne
 quis vestigiū poneret in terra à se semel cal-
 catâ. Simile quid narrat R. Benjamin in itine-
 rario de rege Albagassi. Ex his principiis po-
 sitis velut solidissimis fundamentis conse-
 quens est, ut quotiescunque mihi Deus im-
 perat aliquid, exempli causâ diligere inimi-
 cos meos, benefacere illis, preces ex animo
 fundere pro eisdem, sine dubitatione ulla as-
 sistet mihi hoc in opere, quippe quod ex-
 qui nequeam sine ejus gratiâ, quæ gratis mi-
 hi ultra naturæ debitum concessa vel ad pro-
 ANTI-

nuntiandum sanctissimum nomen ejus necessaria est, sine qua nec cogitare de bono opere valeo ut oportet; destitutus verò concursu ejus consueto, instar arboris aut statuæ persisterem omnis expers motus & vitæ functionum. Nec minus alterum est infallibile, quod si auxiliatricem mihi manum Deus præbeat operique ferat ad id quod facere intendo necessariam, quodcunque fuerit, etiamsi humanis viribus majus videatur, exequi omninò potero, si volo; & mihi imputari debet, si careat effectu.

§. III.

Quam dispari modo recipienda sint præcepta Dei ac hominum.

Quare persuadere sibi Deum nobis imponere præcepta gravia & difficilia, & destituere tamen auxilio ad exequenda necessario, est fingere sibi Patrem optimum ac misericordissimum instar tyranni, & crudeliorem credere in servos suos quam ipsi barbari sint in bestias.

Ideoque si quid de nobis pro arbitrio suo constituat, haud est permissum examinare, utrum præstare possimus nec ne, quandoquidem certi sumus una cum præcepto daturum virtutem ad exequendum. *Deus mihi*

adjutor, fiducialiter agam & non timebo, dicebat David. Neque etiam licet inquirere, num quod jubet Deus, sit rationi nostræ consentaneum, aut ordinato naturæ cursus, siquidē ipse neutrius lege tenetur. Et in hoc dicebamus supra, consistere discrimen præcipuum inter obedientiam quam Deo debemus & quam deferimus hominibus. Si quid homo præcipit, non satis est mihi nosse quod regio fulgeat coronatus diademate, aut sacra sit insignitus thiarâ, quod parens meus sit, quod Dominus meus, quod Dux meus, aut quod imperare mihi possit pro potestate quam habet, quæcunque illa sit; sed præterea considerandum mihi est, num forte quod jubet, sit alienum à ratione, sit iniquum, injustum, *ἀδύνατον* perniciosum salutis & perfectioni animæ meæ. At cum Deus mandatum quodcunque tradiderit, ejusque habeam voluntatis certissima argumenta, continuo obsequendum est animo quàm promptissimo, nullâ examinis interpositâ morâ; & certâ cum fiducia vires non defore mihi, sed copiosam de cælo opem affuturam quâ exequi valeam quod jubetur. Tantum verò abest ut contra rationem agam aut prudentiam entendo obedire Deo etiam in eo quod rationem superat, & prudentiam humanam, ut

potius

potius maxima hæc sit laus rationis, & prudentiæ summa perfectio, obedire Deo in eo quod est supra rationem ac prudentiam ac nostram. *Quodcumque dixerit vobis, facite.* Hæc divina sapientiæ & politicæ rationis regula est quam sapientiæ mater & magistra sapientissima nobis tradidit. Fac securè, quidquid Deus imperat, fac sine contradictione, fac sine exceptione noli metuere ne erres aut confundaris obtemperando Dei præceptis, licet humana prudentia objiciat tibi nescio quam difficultatis aut absurditatis aut impossibilitatis speciem. Itaque si imperet tibi ut sis cursus solis, aut super maris undas ambules, ut transferas montem de loco in locum, ut aquam exprimas ex pumice, noli tergiversari & dicere. hæc præcepta excedunt naturæ vires. Nam Deus horum autor & iussore vel hitte extra naturæ limites & jurisdictionem, jubendo res quæ supra naturam sunt, & superiorem se constituit naturæ legibus. Quod si principes Ecclesiastici & sæculares possunt jus canonicum, aut civile, quod condiderunt, relaxare, & ab ejus obligatione eximere quos volunt, quidni idem possit Deus in lege naturæ quam constituit in omnium ordine atque inclinationibus creaturarum?

Praxis hujus medijs.

His ita positjs ac stabilitjs videamus nunc qua ratione in rebus singulis atque negotijs uti fructuosè possimus allatis principijs. Deus commendat mihi & præcipit tum divinis inspirationibus suis tum exemplis aliorum, tum expressis & repetitis mandatis, ut sibi eleemosynam dem in personâ pauperum & egenorum, sponcione interposita, nihil inde damni accepturas fortunas meas, sed se redditurum mihi suo tempore cum fœnore quidquid benevolo liberalique animo in egentes suo nomine effudero, & ad remunerationis cumulum exacto vitæ mortalis curriculo donaturum mihi cœlestium bonorum thesauros & gloriam immortalem. Contrà assurgit humana prudentia Dei se jussis opponens, admonet non esse deserenda præsentia, spe futurorum, nec dimittenda certa pro incertis, nec hæc quæ videntur commutanda pro ijs quæ non videntur. Non esse jam tempora quibus Deus miraculis Eleemosynas compenset; si hodie dem nummum pauperi, cras alium alteri, & sic deinceps alijs alios sine fine, imò si vel teruncium donemini, qui se quotidie ingerunt pauperum tur-

bz

bæ, non est dubium quin paulatim crumena
mea cyacuabitur, tunc verò sera erit parsimo-
nia in fundo. Huic insipienti humanæ pru-
dentia respondendum. Quid ita? num menti-
tur Deus & fallit in suis promissis? Num alia
nunc sunt tempora nostra quàm fuerint ma-
jorum nostrorum? Numquid abbreviata est
manus Domini? Et quidnam est hoc? Deus
suadet & præcipit Eleemosynam: homo dis-
suadet & improbat; cui credam, aut cedam?
An iustum est hominem potius audire quàm
Deum? Nonne æquius est Dei sapientia ob-
bedire quàm mundi stultitia, qui innutritus
erroribus consilia Dei & Conditoris sui im-
peria sanctissima nunquam desinit impug-
nare, sicut Deus ipse sæpe in sacris litteris ju-
stissimè queritur de incredulitate atque dif-
fidentia populi sui. Quid igitur faciam? Lo-
quar ad Deum meum & dicam illi: In jacturâ
bonorum meorum, honoris & famæ, vitæ &
incolumitatis sit Deus benedictus; comple-
bo iussu ejus & fidelem atque obedientem
me præstabo in omnibus quæ præscripserit
& præceperit mihi. Dicam cum S. Augustino
manda Domine quidquid placuerit tibi, quia
dabis mihi virtutem & gratiam ad obsequen-
dum; si præceperis, facies etiam ut in præce-
ptis tuis ambulem; nec quidquam mihi oc-

CUM-

curret tam amarum, quod non deglutiam,
 nihil tam asperum, quod non amplectar, ni-
 hil tam longum quod non percurram, nihil
 tam intricatum quod non evolvam. Dicam
 cum Apostolo: *Omnia possum in eo qui me
 confortat.* ad Philip. 4. Ecce venit ad me mun-
 di Philosophia & conatur persuadere mihi
 argumentorum vi & multitudine exem-
 plorum, ut tempus omne divitijs conservandis
 impendam, ut provideam liberis meis, ut di-
 latem domum meam & horrea majora fa-
 ciam, ut nominis existimationi studeam; ni-
 hil enim esse jucundius optabiliusque quam
 gratiâ & honore florere inter homines, bene-
 ficijs obstringere sibi amicos plurimos, vin-
 dicare se de inimicis suis. Inde vero clamat ad
 me Deus & gravi oratione intonat super me
*Stultè hac nocte animam tuam repetunt à te,
 qua autem parasti cujus erunt?* Luc. 12. Quid
 in inferno proderunt tibi opes & honores?
*Quid proderit homini si lucretur mundum to-
 tum. & detrimentum anima sua faciat?* Mar.
 8. *Quarite primum regnum Dei & justitiam
 ejus: & hac omnia adjicientur vobis.* Matth. 6.
 Leges mundi me docent ut non inultum pa-
 tiar abire hominem. à quo indignissimis mo-
 dis tractatus sum: ut par pari referam, den-
 tem pro dente, oculum pro oculo; honore
 pul-

nullo, amore nullo prosequar sed immortali odio detester tam malè de me meritum: occasionem nullam prætermittam quâ nocere illi non studeam, negotium ejus nullum ad me afferatur quod non pessundem. Contrà verò sanctissimæ Dei leges jubent, *diligere inimicos nostros, benefacere his, qui oderunt nos, irare prosequentibus & calumniantibus nos.* Matth. 5. Cui parebo? Profectò nisi insaniã & si vel scintilla in me vivit fiduciæ in Deum, qui justissima hæc mihi imperat, deliberatione nulla opus est, deceatne me legibus Dei Creatoris mei conformare, an mundi hostis jurati salutis meæ. Sed objicit, quid respondebo ijs qui me tanquam stupidum & hebetem arguent, quod hominem ob multas mihi illatas injurias justissimæ vindictæ obnoxium dimittam inuitum; increpabunt vel stupidiores truncos vel timidiores foeminâ, vel puero imbecilliores, qui nihil sentiam, nihil audeam, nihil valeam. His ego respondebo, si inter paganos & idololatrias educatus essem, nec meliore Evangelij doctrinâ essem imbutus sanè non continerem passiones effrenes atque indomitas, sed sicut illi laxatis habenis quamprimum in eos à quibus lapsus essem, desævirem acerbius. Verum lex Dei omne est consilium meum, hæc jubet re-
pri-

primere naturæ motus, dominari appetitui
 oblivisci injuriarum, potius egregio magna-
 nimitatis actu, quàm vindictæ cupiditati vili
 iracundiæ motu satisfacere. Dicam eum Pa-
 ralytico qui sanatus à Christo Judæis repre-
 hendentibus quod Sabbatho die, quem illi
 summâ religione observabant, lectum suum
 ut jussus fuerat, deportaret in domum suam,
 respondit: *Qui me sanum fecit, ille mihi dixit:
 tolle grabatum tuum & ambula.* Joan. 5. Qua-
 si diceret: is qui solo verbo inveteratum tri-
 ginta octo annorum morbum à me depulit,
 sanè novit melius quid mihi liceat, quàm vos
 Ille diivinus medicus mihi dixit: tollè graba-
 tum tuum, quid vestra refert; Num qui tot
 annorum paralyfium curare potuit, à sabbathi
 observatione eximere me non debuit neque
 potuit? Porrò si mihi mundus suis suggestio-
 nibus molestus fuerit & infufurraverit: vis
 felix vivere, bona plurima undique congre-
 gare non cesses: ecce istic opulenta viduæ
 prædia, illic villas & agros fertiles pupilli, in-
 vade per fas nefasque: tua sunt, si vis, amba-
 bus manibus, quæcunque potes arripe; cir-
 cumspice in omnem partem, ut semper bona
 tua accumules, nunquam dic, sufficit; donec
 abundes omnibus & dicas animæ tuæ: *Ani-
 ma habes multa bona posita in annos pluri-*

mos, requiesce, comede, bibe, epulare. Luc. 12.

Huic tam fallaci consiliario dicam : non sic decet, qui creavit me & redemit me pretioso sanguine suo pro me effuso & morte crudelissima ei ipuit de tyrannide diaboli, vetuit inhiare caducis hujus vitæ bonis, æterna potius quaerenda monet, & majorem salutis animæ curam habere quàm domus amplificandæ. Quod si denuò ingerat idem maleficus suavor: vide quid agas, si tantas & toties & tam multis eroges pauperibus eleemosynas, breviopes, quas non habes immensas, immi- nues atque exhauries, tantum tibi quotidie detrahis, quantum alijs tribuis; veniet aliquando dies quo te oppressum miraberis inopia & pro liberalitatis mercede comparabis tibi mendicitatem, & quàm largè dabis alijs quotidie stipem ostiatim ipse corrogabis. Respondebo denuò fidenti animo: sapiens est ac omnipotens qui jubet suo nomine eleemosynas dare, hujus munere possideo quidquid meum est; hic pollicitus est mihi: *Qui dat pauperi, non indigebit,* & sanè plures gravesque mihi rationes suppetunt fidenti ejus promissis, quàm tuas minas timendi. Denique si mihi similes cogitationes injiciat de inimicis meis, de voluptatibus & delicijs hujus vitæ & alia hujusmodi tentationum

argu-

argumenta proponat, hoc unicum opponam
 Qui me condidit, qui me redemit, qui me ab
 æterno dilexit, ille mihi dixit: Dilige inimi-
 cos tuos, tolle crucem tuam, age pœnitentiam,
 castiga corpus tuum, odio habe animam
 tuam in hoc mundo ut in vitam æternam
 custodias eam. Numquid dignum & iustum
 est illi obedire, non solum in rebus facilibus
 & iucundis ad quas ipsa ex se natura propen-
 det, etsi præceptæ non sint, sed etiam duris
 in rebus & asperis, carni & sanguini inuisis ac
 molestis, quanquam si quid amaroris habent
 gratiæ suæ dulcedine sic mitigat ac condit
 ut iucundum sit potius in huiusmodi rebus
 illi posse obedientiam præstare.

§. V.

*Dei agendi modus contrarius est modo agendi
 hominum.*

VT hanc praxin naturæ nostræ non pa-
 rum adversam melius commendemus
 & reddamus faciliorem ad quotidianum ex-
 ercitiū revocandum est in memoriam alias
 esse vias Dei longeque diversas à vijs homi-
 num; sæpè enim Deus modum agendi servat
 prorsus contrarium illi quem ratio aut pru-
 dentia humana eligeret ad eundem finem
 consequendum, Apertè id explicat Apосто-
 lus

lus: *Qua stulta sunt mundi, inquit, elegit Deus ut confundat sapientes, & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia, & ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & ea quae non sunt, ut ea quae sunt, destrueret* 1. Cor. 1, 1. Iisdem penè verbis Ecclesia inchoat quandam orationem: Deus qui infirma mundi eligis ut fortia quæque confundas. Ex veteri testamento constat electos à Deo Prophetas bubulcos, pastores ovium, agricolas; hos mittebat ad populum suum, aut in gentem Deo rebellem, ut his Dei verbum minasque prædicarent, quibus tantam virtutem contulit ut qua voce antea ad armenta gregesque fuerant usi, ad eandem reges potentissimi contremiscent. Ad novam porro legem promulgandam orbi universo & legem quidem receptis tunc passim hominum moribus ac ritibus contrariam, legem quæ jubet sceptrum & fasces cruci submittere, non misit ex Angelorum hierarchiâ Cherubinos aut Principatus, nec mundi sapientes, nec potentes in terrâ; sed piscatores elegit, homines rudes & indoctos, purgamenta huius mundi & omnium peripsema 1. Cor. 4. qualia ipsi sibi nomina non erubescunt tribuere. Et tamen huiusmodi Apostolorum ministerio quanta effecit? Nimirum quæ vel ipsi admirantur hostes & orbis

orbis stupeat universus. Hi superarunt disertam Oratorum eloquentiam, subtilitatem Philosophorum confuderunt, Regum vicerrunt potentiam, adversantium Evangelij promulgationi vires fregere. Ut cæco nato visum restitueret, luto liniuit oculos ejus, quod magis valet ad excœcandum. *Ioann. 9.* Gedeoni ducenti contra Amalecitas præcepit retentis virorum duntaxat trecentis reliquum exercitum multorum millium dimittere, hos innumerabili hostium multitudini opponere, quid aliud videbatur quàm in prædam exponere? *Iud. 7.* Elifæus Dei iussu ut aquis Jerichuntinis amaritudinẽ tolleret, misit salem in fontem illarum. *4. Reg. 2.* Isaias ut ægrotantem Ezechiam Regem curaret posuit super ulcus ejus massam ficorum. *4. Reg. 20.* Deus cum ditare vult quempiam opibus, suggerit ut largas erogat Eleemosynas; cum ad dignitatem aliquam evehere, prius servitute & ignominijs præparat. Denique nescio an melior ratio reddi possit cur sæpenumero concipiuntur consilia rectissima media adhibeantur optima, ut videtur, & studia opportunissima, videamus nihilominus successum infelicem & luctuosum, nisi quia Dei modus agendi & ordo adversatur humanæ prudentiæ, & placet Deo hominum

num consilia evertere, quando his sibi secure inniti videntur Ex quo tantò majorem debemus concipere fiduciam in Dei providentiã, quantò media, quæ nostri causã adhibet, videntur fini intento minus proportionata. *Quodcumque dixerit vobis, hoc facite.* Enitatur quantum in nobis est, quidquid imperatum fuerit, magnã cum fiducia exequi omni abjecto timore. Deus ipse sanctissimæ matris filij sui verba confirmat, dum non recusare se ait per Prophetam ut sibi exprobratur si promissis non steterit. *Quarite judiciũ subvenite oppresso, iudicite pupillo, defendite viduam. Et venite. & arguite me, dicit Dominus, Ijai. 1.* Quasi dicat: Si non reddidi vobis bona mei causã benefacientibus, si vobis defui penuriam passis, arguite liberè fidelitatem meam, accusate providentiam meam, quod vestri curam abjecerim, negate potentiam meam, quia succurrere vobis non valui, reprehendite justitiam & bonitatem meam, quod merita vestra atque obsequia ingratus contempserim.

§. VI.

Exempla cœca obedientia Deo prestita.

Cum populus Israëliticus durissimã Ægyptiorum servitute oppressus mandatum

tum accepisset à Deo egrediendi ex Ægypto,
 nemo ex ingenti illa hominum multitudine
 (nam sacra referente historiâ. *Exod. 12.* Sexcē-
 ta ferè millia virorum absque parvulis, &
 mulieribus, & præter vulgus promiscuum
 innumerabile cum ovibus & armentis & a-
 nimalibus diversi generis plurimis profecta
 sunt) ex illo inquam infinito hominum nu-
 mero nemo unus fuit qui de viâ sollicitus
 quæreret quod iter esset tenendum, quara-
 tione trañandum mare quo Ægyptus termi-
 natur, quomodo superanda loca deserta &
 inculta quæ egredientibus occurrebant, qui-
 bus modis se armarent contra ardores solis,
 terræ sterilitatem, furias bestiarum & insidias
 barbarorum hominum atque hostium, quæ
 omnia versabatur ante oculos, unde sibi pro-
 viderent necessaria ad vitam, victum & vesti-
 tum suorum infantium & medicamenta æ-
 grorum. Una omnibus fiducia in Dei provi-
 dentiam, à quo egrediendi mandatum acce-
 perant copiosissimi instar commeatus erat,
 hinc sumebant admirabili modo omnis ge-
 neris commoda & delicias, & suprâ quam
 optare poterant, divinam experiebantur opè
 & præsidium in tot tantisque periculis & tot
 annorum decursu, Cùm primum castra po-
 suissent in littore maris Erythræi divisit Deus

co-

gypto, coram illis mare, ut siccis vestigijs per me-
 tudine dium ejus proficiscerentur, ita *ut aqua eis e-*
 Sexcē-*sent pro muro à dextris & sinistris.* Exod. 14.
 s, & Egyptios verò persequentes & ingressos
 scuum post eos involvit recurrentium aquarum flu-
 & a-ctibus, cum Rege Pharaone omnique equita-
 profecta tu & curribus, ne nuntio quidem tantæ cladis
 um nu- superstitite. Porro in vastâ solitudine cum mo-
 llicitus rarentur, interdium rorida nubes erat illis pro
 quara- umbraculo contra solis æstum, noctu instar
 termi- columnæ ignis lucidissimæ illuminabat ca-
 ferta & stra, & profecturis præcedens viam monstra-
 at, qui- bat. Cibus illorum annis quadraginta fuit
 s solis, manna quod ministerio Angelorum præpa-
 infidias rarum foris in morem decidebat in castra,
 m, qua- *quod erat quasi semen coriandri album; gu-*
 ubi pro- *stusque ejus quasi similia cum melle.* Exod. 16.
 & vesti- Potum hauriebant *ex consequente eos petra.*
 enta æ- hæc enim virgâ Moysis percussa toti exerci-
 provi- tui suppeditavit aquam. Quadraginta annis
 a acce- quibus circuierunt per varias solitudines, non
 us erat, fuit in tribus eorum infirmus, nullius ve-
 nis ge- stes vel calcei attriti sunt. Hæc admiranda
 a quam Dei beneficia tamdiu experti sunt quamdiu
 ur opè suam in Deum conservarunt fiduciam. Tanti
 s & tot est Deo obedire & fidere in omnibus quæ
 tra po- præcipit, sive difficulter sive omnino non
 sit Deus posse fieri videantur. Naaman Princeps mili-
 co-

tix Regis Syriæ vir fortis & dives audirâ fa-
 mâ Elizæi Prophetæ acceptaque à Rege suo
 cum adeundi potestate, venit Samariam ad-
 ductusque domum Elisæi per nuntium ab eo
 missum audivit: *vade & lavare septies in lor-
 dane & recipiet sanitatem caro tua atque
 mundaberis.* 4. Reg. 5. Quibus auditis indig-
 natus Naaman recessit & conversus ad servos
 suos: *Nunquid non meliores sunt, ait, Abana
 & Pharphai fluvij Damasci omnibus aquis
 Israel, ut laver in eis & munder?* Persuasus ta-
 men à comitibus suis, sustinuit obedire Pro-
 phetæ: *lavitque in Iordane septies juxta sermo-
 nem viri Dei, & restituta est caro ejus, sicut
 caro pueri parvuli, & mundatus est.* Si pre-
 dentia ille obsecutus humanæ perfutisset in
 ea persuasione salubriores esse aquas Syriæ
 quam Jordanis, nunquam fuisset curatus à
 leprâ suâ: Fecit Moyses jussu Dei serpentem
 æneum, & posuit eum pro signo, ut percussis
 à serpentibus ignitis, quos Dominus immi-
 serat in rebellem populum, illum aspicerent
 & sanarentur. Si hic judicasset Moyses dig-
 nius esse ut conflatum ex auro aut argento
 serpentem proponeret, nihil effecisset. Nam
 21. Si Gedeon trecentos viros quos extir-
 ginta millibus & pluribus Dei jussu dimissis
 retinuerat pugnaturus contra Madianitarum
 ingea-

ingentem exercitum, armare æreis atque fer-
reis armis, gladijs & lanceis satius esse duxif-
set, quàm lagenis & hydrijs, nunquam tam
gloriosam de Madianitis victoriam retulisset
Iud. 6 Hujusmodi historijs plenæ sunt sacræ
paginæ; ex quibus discimus nihil esse secu-
rius nobis, quàm observare ad literam, ut di-
citur, quidquid mandaverit Deus & eo pror-
sus modo, quo est imperatum, positâ in ejus
infinita bonitate ac providentiâ generosâ fi-
ducia, quod rectissimè ab eo dirigamur, nec
unquam timendum sit, ut aliquid nobis desit
modo nos officio nostro non desimus, sed
eam quæramus in omnibus & sanctè servia-
mus juxta sanctissimam ejus voluntatem.
Divites, inquit Psalter. eguerunt & esurierunt,
requirentes autem Dominum non minuentur
omni bono, quoniam non est inopia timentibus
eum, psal. 33. Concludo hoc caput memora-
bili historia quàm in Lausiaca refert Palla-
dus de S. Abbate Apollonio, hic inquit, ale-
bat Monachos suos nullo penu instructus, &
quanquam panem non habebat, non tamen
deerat, quem alijs etiam pauperibus distri-
bueret. Dæmon rem tam insolentem vehe-
menter admirans exprobrabat sancto viro,
quod nec Helias esset, nec Propheta, nec A-
postolus, unde ergo tantam id temporis vir-

tutem haberet simplex Monachus ejusmodi
 patranda miracula, volebat scire invidus ani-
 marum prædo. Cui subridens vir sanctus re-
 spondit: an putas Deum duntaxat temporibus
 Eliæ aut Prophetarum aut Apostolorum
 rebus humanis profuisse, nunc vero deesse, &
 extra mundum abjecta nostri curâ, nescio
 quò peregrinari? An ignoras Deum semper
 eundem esse, & sibi semper similem, æquè
 potentem æquè liberalem ac misericordem
 præsentem tempore esse ac fuit omnibus retro
 sæculis? Si majorum nostrorum ætate mira
 edidit Bonitatis suæ argumenta, cur non ead-
 em ostendet hæc nostrâ, si parem majoribus
 nostris retinemus in ipsum fiduciam? His di-
 ctis sanctus ille Abbas curioso indagatori fa-
 cile os obstruxit & confusum remisit in sty-
 gem.

CAPUT V.

Quintum medium conservandi Fiduciam in
 Deum. Timor Dei.

§. I.

Encomium Timoris Dei.

Concludo hæc media quæ ad nutriendam
 in nobis Fiduciam in Deum plurimum
 valent, Timore Dei. Hic sanè efficacissimum
 om-

omnium mihi videtur medium non solum
 ad conservandam roborandamque fiduciam
 sed ad omnes etiam alias virtutes. Quam ob
 causam sanctissimus Job longum, quem de
 excellentiâ studioque veræ sapientiæ eamq;
 acquirendi ratione, instituit discursum his
 verbis concludit cap, 28. *Eece Timor Domini,*
ipsa est sapientia. Et sapientissimus Salomon,
 quarum instructionum, quas eximias tradit
 libro Ecclesiastæ & proverbiorum, quasi E-
 pitomen & epilogum facit Timorem Dei, in
 quo omnis viri perfectio & mulieris laus
 consistat. Non ergo meliorem his libris pote-
 ro finem imponere quàm ejus commenda-
 tione, virtutis, qua suos finit spiritus sanctus,
 quæque sic conjuncta est illi de qua hactenus
 tractavi, ut sit velut duplex numismatis facies
 quarum una separari ab alterâ nequit. Hinc
 est quod scriptura sacra vix unius sine alterâ
 mentionem faciat. Sic cum dicitur psal: III.
Beatus vir qui timet Dominum, continuo ad-
 ditur: *Paratum cor ejus sperare in Domino.*
 Proinde nihil fecero, nisi postquam ob ocu-
 los posui considerationes utiles ac necessa-
 rias ad concipiendam fovendamque in Deū
 fiduciam, ostendam etiam utilitatem Timor-
 is Dei,

§. II.

Timor Dei efficit fiduciam in Deum.

SANCTISSIMUS operum Dei encomiastes, nihil frequentius in psalmis nobis commendat, quàm Timorem Domini, cujus cum tot tantaque vitæ hujus beneficia in nobis extent, & majora promittantur in alterâ, ejus offensam summo studio cavere debemus. In quo tanto psalmographo utpote intimo Dei amico & consiliorum ejus interpreti fidelissimo, eandem debemus fidem & venerationem, quam ipsis Dei verbis, qui ejus nos ore exhortatur. *Quis est homo qui timet Dominum?* canit divinus hic psalter, *anima ejus in bonis demorabitur, & semen ejus hereditabit terram.* Tantis nimirum delicijs affluet in ipsis calamitatibus & miserijs, ut tribulationum omnium obliviscatur. Ex hoc Deum offendendi timore nascitur illi firma fiducia in divinam bonitatem, ex quâ velut ex fonte in exhausto ea redundat gratiarum & donorum spe atque expectatione majorum copia ut omnis afflictionum amaritudo, divinarum dulcedine consolationum consumpta nomen & naturam afflictionum perdat. E contra verò quo modo ij, qui Deum suis offen-

dere peccatis non timent, habere possunt in Deum fiduciam, tam necessariam ad obtinendam immunitatem aut levamen suorum malorum? Quo modo iidem possunt inducere animum & frontem illi se conjungendi, quem toties suis se sceleribus irritasse meminerunt? Quomodo à munificâ ejus manu sperare bona possunt, quam contra seipsum gravissimè armarunt. Non est fiducia in Deum in cordibus non timentium Deum: & tantum abest ut ab eo sperare bona possint, ut etiam ea ipsa quæ possident certo certius perdituri sint omnia, & recepturi maxima æternæque mala, propterea quod in autorem bonorum omnium peccare non sunt veriti. Aulici Principem suum offendere timent, ne gratiâ ejus excidant, & cum gratiâ priventur beneficijs, cum his & suis commodis, denique & felicitatis omnis & vitæ faciant jacturam. Et minima quidem, quâ supremus aliquis Dominus vindicare potest injurias sibi à servis suis illatas, pœna est, bonorum publicatio. Quis verò existimet cœli terræque Monarcham minus offendi peccatis nostris quàm Magnates terræ suorum subditorum? Aut quis putet magis timendos esse eos qui possunt occidere corpus (quod etiam aranea aut musca potest) animam autem non possunt.

occidere. Matth. 10. quàm eum qui potest & animam & corpus perdere in gehennam. Tales S. Chryostomus comparat pueris qui larvatum hominem fugiunt, ferrum autem aut ignem, aut morbos aut mortem non hoirent.

§. III.

Motiva Timoris Dei.

Satis videor dixisse in toto hoc opere de Dei magnitudine, & vilitate creaturarum ad ingenerandum animis nostris Dei timorem & rerum ceterarum contemptum. Nam quid est omnis Regum Majestas, cum confident in thronis suis & se magnificè circumspiciunt? quid est solis splendor sereno cælo? quid vis & impetus fulguris cum inclusis nubibus ignis erumpit horrifico strepitu? Nihil sunt, si comparentur infinitæ Dei majestati, immenso divinitatis lumini. & insuperabili omnipotentia ejus magnitudini. *Iob. 11. Excelsior cælo est, & quid facies? profundior inferno & unde cognosces? longior terrâ mensura ejus & latior mari Si subverterit omnia vel in unum coarctaverit, quis contradicet ei; ipse enim novit hominum vanitatem & videns iniquitatem nonne considerat? sapiens corde est, & fortis robore: quis resistit ei. & pacem habuit* Apud ipsum est Sapiencia & Fortitudo, ipse ha-

habet consilium & intelligentiam. Si destruxerit, nemo est qui ædificet, si incluserit hominem, nullus est qui aperiat. Si contingerit aquas, omnia siccabuntur: & si miserit eas, subvertent terram. Apud ipsum est fortitudo & sapientia: ipse novit & decipientem, & eum qui decipitur. Adducit Consiliarios in stultum finem, & iudices in stuporem. Balteum Regum dissolvit & præcingit funes renes eorum. Ducit Sacerdotes in gloriosos & optimates supplantat: commutans labium veracium, & doctrinam senum auferens. Effundit despectionem super principes, eos, qui oppressi fuerant, relevans. Deus, cuius iræ nemo resistere potest, & sub quo curvantur qui portant orbem. Qui facit magna & incomprehensibilia & mirabilia quorum non est numerus. Et quis dicere potest, cur ita facis? His similia S. Job admirabili eloquentiâ deducit cap. 9. 11. & 12. Ex quibus aliqua jam tum relata hic repeto, quia plurimum valent ad salutarem, quem hinc quarimus, animis nostris concipiendum timorem. Quis est igitur qui non timeat Deum tam tremendæ atque incomprehensibilis majestatis & potentiae? Quis non eligat etiam cum jactura omnis amicitiae & protectionis creaturarum atque omnium, si neces-

se est, detrimento bonorū, ejus habere amicitiam, gaudere tutelā & favorem conservare? Qui sanctē Deum timent, quid extra Deū prudenter timere possunt? Qui verò non timent Deum, justissimam habent causam gravissimā quæque ubique & semper timendi. *Statue servo tuo, Domine, precabatur Rex pijsimus, eloquium tuum in timore tuo* psal. 118. Id est, fac ut eloquium tuum me alliciat ad te timendum & colendum. Et rursus! *confige timore tuo carnes meas*. Id est cohibe licentiam sensuum meorum & indomitas passionum refræna, membra omnia velut clavis cōfige sancto tui timore. Animus Deum timens huic unī intentus est, ut Deo serviat & placeat in omnibus. Sicut amicissimus aliquis principi suo, sollicitè caret ne gratiam ejus perdat, sed omnes cogitationes suas, conatus & studia eò dirigit, ut illi placeat; sic timens Deum satisfacit sibi in omnibus, dummodo sit Deo satisfactum. Despiciunt inimicos suos & non timet quid faciat sibi homo. Liberè pronuntiat: *Principes persecuti sunt me gratis, & à verbis tuis formidabit cor meum*. psal. 118. Huc curas, huc studia sua convertit, ut ambulat in lege Domini; & dirigit vias suas ad custodiendas justificationes ejus. De Deo solo cogitat & loquitur, hunc solum considerat

ac desiderat ad eum solum refert omnia, illi soli vivit, gaudet & patitur, & quidquid Deū inter & se objicitur, sustinere detrectat. Et sicut S. Catharina Genuensis dicebat, quod nihil vellet propter Deum, nec in Deo, nec de Deo, sed Deum solum, ita hujusmodi animus nihil timet, nihil amat, ut ita dicam, propter Deum, aut de Deo, aut in Deo, sed Deum solum; istæ enim præpositivæ particulæ sunt quasi divisivæ, quæ animum quodammodo à Deo separant. §. IV.

Magna fiducia timentium Deum, summa vero diffidentia non timentium.

Duplex cordis & pulmonum motus, timentis Deum est tum ejus desiderium Deo placendi, tum timor displicendi, & quia novit nullas esse cælo vel terræ vires, quæ se possint à Deo separare, imò vel capillo capit sui nocere sine Dei permissione, hinc ridet & contemnit omnia, quæ Deus non sunt. Timor qui in eo generavit fiduciam & extollit illum supra res omnes creatas, his inferioribus dominantem animum facile inducit in eam Abbatis Deicolæ cogitationem: Deum à me tollere nemo potest. Contrà vero quisquis Deum non timet, formidare debet, quidquid est extra Deum, quia nihil est tam vile, nihil tam infirmum & caducum,

quod illi nocere non possit, imò bonis omnibus spoliare, ut non solum divinâ se gratiâ & protectione nudum inveniat, sed etiam iram ejus atque odium incurrisse. *Ecce ejiçis me hodie*, dicebat desperatissimus fratricida ad Deum, *à facie terra, & à facie tua abscondar & ero vagus & profugus in terra; omnis igitur qui invenerit me, occidet me.* Quasi diceret: Si tu Deus & Dominus meus abjicis me & abominaberis, quid superest, nisi ut omnis creatura in mei perniciem atque interitum conspiret? Lapidés insilient mihi in oculos, dehiscentes sub pedib⁹ tellus deglutiet me fluctibus suis, mare me involvet, aer me prefocabit, cælum fulmine me percutiet, muscæ & formicæ exsugent sanguinem venarum & medullâ ossium, devorabunt me vermes, & putredo prosternet me, serpentes & bufones nascentur in visceribus meis, & consument me totum. Hæc me infelicem à Creatore desertum manent à Creaturis, quibus facile est armare se & prævalere contra me inermem & destitutum omni ope Altissimi. Huc miseriarum deveni tremende Deus, postquam projectus sum à te. Vides ex hoc exemplo, quanta divini hujus timoris defectu, tempestas vanæ formidinis exsurgat in animis impiorum quos varij terrores velut examen apum circum-

cum dant, cruciant, exedunt, ac mille quotidie
mortes inferunt. Verissimè de his dixit Pro-
pheta : *contritio & infelicitas in viis eorum,*
viam pacis non cognoverunt : non est timor Dei
ante oculos eorum. 1. sal 13. Hinc inquietum est
cor eorum & perpetuis formidinum moti-
bus agitur, velut concitatum. fluctibus ma-
ris: omnia tuta timent, apes & vespas, ignem
& aquam, famem & sitim, amicos & inimi-
cos, notos ignotosque, domesticos & extra-
neos, morbos, infamiam, egestatem, vitam
& mortem.

§. V.

*Excellentia Timoris Dei conjuncti cum Fidu-
cia in Deum.*

Ostende mihi hominem omnium maxi-
mè inclytum dicebat sapiens quidam
hebræus, si timorem Dei non habet, opera-
rius est sine instrumentis, imò dici potest ho-
mo sine ullâ virtute & scientiâ, nam si caret
Dei timore, caret & gratiâ, si gratiâ, caret om-
nibus. At *timentis Dominum*, ait Eccle-
siasticus c. 34. *beata est anima ejus. Ad quem*
respicit & quis est fortitudo ejus ? Oculi Do-
mini super timentes eum, protector poten-
tiae, firmamentum virtutis, tegimen ardo-
ris & umbraculum meridiani, deprecatio
offen-

„offensionis & adiutorium casus, exaltans
 „animam & illuminans oculos, dans sanita-
 „tem & vitam & benedictionem. Sed adver-
 tendum est admirabiles hos, qui Dei Timori
 adscribuntur, effectus non oriri proximè ab
 ipso, sed potiùs à Fiduciâ in Deum quæ ex eo
 progignitur velut ex calyce flos aut ex vite
 pampinus. Unde Fiduciæ tribuendum est
 quod de Timore toties canit Psalmista:
*Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Do-
 mine, quam abscondisti timentibus te: psal. 30.*
 Et iterum: *Voluntatem timentium se faciet,
 deprecationem eorum exaudiet, & saluos fa-
 ciet eos.* Nec solum nihil deest timentibus
 eum, nec ipse solum salus eorum, fortitudo
 & murus inexpugnabilis & protector vitæ
 eorum est, sed etiam ipse docebit eos, & ma-
 nifestabit illis se talem esse. Sic explicat car-
 dinalis Bellarminus illum Psalmistæ versum:
*Firmamentum est Dominus timentibus eum,
 & testamentum ipsius ut manifestetur illis.*
 Hinc omnes Sancti Timorem Dei prætulerunt
 omnibus mundi thesauris, eumque con-
 servare studuerunt cum periculo & iacturâ
 honoris, opum, vitæ, & omnium quæ possi-
 debant in terris. Hoc clamant Sancti Dei
 Martyres in acerbissimis tormentis & crucia-
 tibus quos læti ac alacres in corporibus suis
 per-

pertulerunt, ut conceptum animis Dei timorem non perderent peccato quod immatissimus est & unicus tyrannus qui matrem cum filiâ perimit, hoc est Timorem Dei & Fiduciam in Deum quam ille gignit. Hanc Timoris divini excellentiam considerans senior Tobias in illa egregia quæ vitæ suæ postrema putabat, quæque velut dives patrimonium filio suo relinquebat, verba erupit: *Noli timere, fili mi: pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum.* c. 4. Sub exiguo cortice ingens latet medulla, & paucis verbis multa complectitur. Ita loqui solent sapientes; brevis sermo docti abundat sensu, verba numerata proferunt, quæ totidem oracula sunt mysteriis involuta. Quod si Vir sapientissimus cogitationes suas verbis explicare copiosius voluisset in hanc sententiam, quantum ego assequi possum, disseruisset. Fili mi, nunc tempus postulat ut corde paterno ad te loquar & aperiam intimos recessus animi mei, atque ad extremum tibi testatum relinquam, de quo tamen nunquam dubitare potuisti, deditissimum sincerissimi mei in te amoris affectum; & si forte naturæ oblitus & viri probi essem immemor officii, ætas tamen mea & præsens status in illud me tempus adduxerunt
quo

quo maximi adulatorēs solent liberè loqui,
& mendacissimi quique veritatem profiteri.
Facilè mihi credes dicenti quod in hanc cor-
poris infirmitatem non me adduxit magnitu-
do imperii, negotiorum moles, curarum va-
rietas, labor in amplificandis divitijs, timor
in conservandis, dolor in amissione; nec terra
marive institutis itineribus fatigavi me, ut
aurum, argentum & peregrini orbis munera,
aut avium exuvias, aut piscium vermium-
que excrementa congererem majori cupi-
ditate quam merce; non consumpsi vires &
industriam in exstruendis magnificis ædi-
bus, coëmendis villis, plantandis vineis &
olivetis, ordinandis pomarijs & colendis
hortis. Nunquam hæc in bonis æstimavi quæ
tantorum sunt irritamenta malorum, de qui-
bus tam cruenta bella gerunt reges, litigant
principes, laborant divites, cruciantur avari:
quæ conmutabilia fortunæ membra innu-
meris sunt exposita casibus: nam vel subdu-
cuntur à furibus, vel rapiuntur à prædoni-
bus, vel absumentur flammis, vel aquis ob-
ruuntur, sine labore non acquiruntur, sine ti-
more non possidentur, sine dolore non per-
duntur. Quomodo hæc bona dicam, aut quo-
modo ipsa possunt possessorem suum bea-
tam facere? Et nihilominus, quod nunquam
satis

fatis potui mirari, amatores habent suos, habent sui studiosos qui diu noctuque nihil aliud agant, nihil aliud cogitant quam ut possint per fas nefasque divitias accumulare. Neque porro quæsitæ ex alieno orbe deliciae, aut longæ epulæ aut frequentia convivium & quotidianæ commestationes valetudinem meam affligerunt; sed in his omnibus sæpe numero mortalium accusavi stultitiam, quod iis tantopere inhiarent, quæ semper torquent possidentem, quæ & malis sunt communia & non faciunt quemquam bonum nec felicem, sed miserum potius & ad vitia quæque inducunt. Idcirco amavi semper ea bona quæ Deo & hominibus probantur & meliorem faciunt sui possessorem. Unde longâ multorum experientiâ annorum comperi non esse veram felicitatem nisi in tranquillitate animi & conscientia bonâ. id est securâ & purâ mente quæ est jure convivium, nec majores alibi reperi divitias quàm in studio exercitioque verarum virtutum. Utinam fili mi hæc veritas tam altè insedisset animo tuo, ut nullis unquam deliciis, nec prosperis, nec adversis nullisque mundi persuasionibus, nec viribus concuti aut evelli inde possit. Facilis est, & jucunda hujus r. e. æ propositionis probatio: magnitudo alicujus boni desumi solet ab e-

jus

0. I. 4.

eius excellentiâ & pretio fructuum quos producit, hoc jam in utraque, quam tibi commendo, virtute est inæstimabile. Nam actus unus, exempli gratiâ, Fiduciâ in Deum à te eo, quo oportet modo exercitus, cum producit vel unum gradum gratiâ, huiusmodi gradus utpote naturam excedens, præstantior est terrâ & elementis, cælo & astris, omnique eo quod cœli terræque ambitu continetur. Sicut gutta una balsami pretiosior est toto cœni oceano, & Jaspidis particula præstat Europæ atque Asiæ montibus. Sic Adamas punctum lapidis pretiosior auro, canit Manilius. Hanc porro gratiam si multiplices secundum numerum actionum sanctarum, quàm nobilem divitemque meritorum colliges cumulum ex constanti assiduoque harum virtutum exercitio! Recense si potes singulos pedum gressus, cogitationes mentis, voluntatis motus, vitæ tuæ momenta sanctè & religiosè traductæ, invenies incomparabilem cœlestium donorum quæ lucratus es, thesaurum. Huius amplissimi quæstus instrumentum est recta sinceraque voluntas: opifex est Timor Dei, Fiducia in divina bonitate, & conformatio voluntatis tuæ cum Divina. Primum horum, nempe voluntatem obtines naturæ beneficio, cetera faciliè consequi

sequi potes studio & consideratione indigentia tua & excellentia dignitatisque ejus qui te condidit. Hoc unicum tibi testamento relinquo patrimonium vitæ tuæ & amoris in te mei hæreditatem optimam: Dei Timorem & mundi contemptum cum invicta Fiducia erga conditoris tui providentiam in omnibus calamitatibus, miseriis, & afflictionibus tuis. Patientia acuet magnanimitatem tuam & paupertas, qua alii abutuntur ad serviendum peccatis, quotidiani instar censûs erit ad augendum in dies meritorum cumulum Suscipe fili mi unicè dilecte , suscipe de paterna manu testamentum hoc & expende hunc pretiosum thesaurum ea prudentia atque industria ut consequaris aliquando optatissimam animæ tuæ quietem & statum illum bonorû omnium aggregatione perfectum, quem frustra amatores hujus mundi quærunt vanissimo rerum caducarum studio. Sic felici sorte consequeris opulentiam summam in egestate, maximam gloriam in contemptu, & evades ditior Regum principumque filiis qui amplissimorum regnorum & provinciarum hæreditatem adierunt. His ferè, verbis, meo quidem judicio, Vir Sanctus ac sapiens usus fuisset, si pluribus sententiam suam voluisset explicare, sed paucis usus est quia loquebatur

tur

tur intelligenti, Et mihi huiuscemodi verbis
 uti placuit ad concludendum hoc opus, ut
 conformi & historix & operis huius initio
 discursu velut dictorum compendium hoc
 loco instituam. Sumus verè pauperrimi om-
 nes & miserimi & miserabilissimi, si non alia
 possideamus bona, quàm quæ terra profert.
 Nihil egentius divitum & magnatum abun-
 dantia, nihil spoliatus illorum bonis; & quo
 plus habent, plus quærunt habere, & ditissimi
 quique pluribus indigent ut conservent quæ
 possident. Quod si copia divitum inops &
 indigens est, qualis erit inopia pauperum?
 Quid igitur faciendum ut dulcescat nobis
 tanta vitæ huius indigentissimæ & miserrimæ
 amaritudo? *Pauperem quidem vitam agimus,*
ait Tobias, sed multa bona habebimus,
si timuerimus Deum, planè omnia habebimus,
 si Dei Timorem & Fiduciam in Dei
 providentiam possederimus: adhuc terram
 incolentes sedebimus in *pulchritudine pacis*
& in requie opulenta: Isai. 32. anima nostra in
 bonis demorabitur, in exultatione & gaudio,
 sine invidia sine tristitia, sine odio, sine do-
 lore, sine metu, sine indignatione, sine despe-
 ratione; hæc enim ad orcum pertinent, & æ-
 terna sunt damnatorum supplicia; Timentes
 autem Deum nihil impedit quo minus as-
 sequan-

sequantur quod desiderii sanctis & votis
prosequuntur, aut retineant quod perdere
metuunt. Omnes alii timores uni Dei Timori
cedunt, inquit S. Chrysostomus, sicut qui
aqua laborat intercute, aut calculi cruciatur
doloribus, non percipit leves alios & tran-
seuntes dolores. Et cum nihil timeamus præ-
ter Deum, nihil etiam amabimus præter
Deum, nec in ulla re aliâ ponemus fiduciam,
adeo ut nihil omnino nisi solus Deus possit
nobis aut metum asserere, aut imperare spem,
aut provocare amorem. Huiusmodi vitam
ducebant aureo illo seculo nascentis Christi
Ecclesiæ alumni cum hæc divinæ virtutes tã-
quam cælestes Pandoræ pleno copiæ cornu
omnis generis bona in sui amantes effunde-
bant. Hi erant veluti duo fontes ex quibus
novello gregi largissimæ gratiarum & dono-
rum cælestium aquæ profluebant. In nostrâ
est potestate ut aurea ista tempora redeant &
si earundem virtutum flores appareant in ter-
ra nostrâ, gustabimus & persimiles fructus.
Eadem nunc sunt quæ olim fuerunt, & ma-
nus Domini non est abbreviata, quo minùs
effundat super nos torrentem pacis & cœle-
stium consolationum, quibus ditavit priora
Ecclesiæ parturientis secula, & potavit olim
credentium multitudinem.

Time ergo Deum, quisquis metuis odium
 incurrere mortaliū, quisquis bonis me-
 tuis terrenis, quisquis vitæ, quisquis creati
 hostis persecutiones times. Non ego quidquā
 timebo imposterum nihil inquam timebo
 cū S. Francisco Xaverio nisi offendere Deum
 meum, qui tot tantaque quotidie in me con-
 fert beneficia. Eius timebo amicitiam perde-
 re & gratiam quæ est omnis & unicus thesau-
 rus meus. Deum solum diligam, illi soli con-
 fidam, quia vanitas vanitatum & omnia va-
 nitas præter amare Deum, & illi soli servire.
 Omnia transeunt & subito casu quæ valere
 ruunt. Omnis gloria & ornatus eorum quæ
 vulgus æstimat, corruptioni obnoxia sunt.
 Decidunt diademata, atteritur purpura, cor-
 pus quod nunc elegantiam vestis auro gem-
 misque splendescit ut sol oriens, corrūpetur
 aliquando, & fiet saccus stercoreum & esca
 vermium. Lingua eloquens, oculi micantes,
 frons nitens, vultus decorus, formosa labia,
 nitidæ manus, cor vividum, fortia brachia,
 speciosi pedes ac omnis pompa circumfluēs
 peribit & putrescet. Quapropter Anima Chri-
 stiana ne inhæreas his fluxis & perituris re-
 bus, cum nascuntur, occidunt, pulchræ appa-
 rent sed velut fumus evanescent. Ne fidas
 spe-

speciosæ fallaciæ, perstringit oculos ut micās
in tenebris astrum, sed nō nisi vermis est, aut
cariosum lignum resplendens. Ne innitaris
colossis istis & statuis ad nubes quidem usque
erectis, sed pedes habent luteos, in quos lapil-
lus decidens subvertit vastam molem, ut
sexcentas in partes dissiliat. Antiochus qui si-
bi videbatur etiam fluctibus maris imperare,
ut sacra refert historia Mach. 9. & montium
altitudines in staterâ appendere, paulò post
percutsus est ob superbiam insanabili plaga,
*ita ut de corpore impii vermes scaturirent ac
viventes in doloribus carnes ejus effluerent, oo-
dore etiam illius & fœtore exercitus gravaretur.*
Et qui paulò ante sidera cœli contingere
se arbitrabatur, eum nemo poterat propter in-
tolerantiam fœtoris portare. Quo devenient
porro ii qui sperarūt in divitiis multis, in va-
nitatibus & insaniis falsis? Quam ridiculus
apparet metus illorum quem conceperant?
Quàm poenitendæ cupiditates quibus tanto-
pere studuerunt mundo placere & velut nu-
men colere. In te solo Deus Optime Maxime;
in te spem & fiduciam omnem ponere debet
quisquis non vult decipi, Te unum sanctè ti-
mere qui solus hominibus & Angelis es ve-
rendus, quoniam à te solo pendent omnia
bona nostra, & spes omnes nostræ. Te solum
respi-

respiciunt. Tu denique es, ô pulchritudo tam antiqua & tam nova, tu solus es cui debemus omnem amorem. quoniam propter te, & ad amandum te conditi sumus : Tibi facile est dulcedine gratiæ tuæ emollire ferrea corda, inflammare igne amoris tui marmorea pectora & trahere ad te marpesia caute magis immobilia. Illabere menti meæ ô dulcedo inæstimabilis, quæ nunquam fatias : accende cor meum ô ignis qui nunquam extingueris : trahere me post te ut tibi soli adhæream, tibi soli vivam, mundo & creaturis omnibus mortuus. In te spem omnem & fiduciam & solatium meum ponam. Te amem & diligam in æternum & ultra.

Amen.

Laus DEO Virginique
MATRI.

INDEX